

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních studií

Katedra ruských a euroasijských studií

Diplomová práce

2018

Milan Balahura

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních studií

Katedra ruských a euroasijských studií

Reformy ukrajinského energetického průmyslu

Diplomová práce

Autor práce: Milan Balahura

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7.2018

Milan Balahura

Bibliografický záznam

BALAHURA, Milan. *Reformy ukrajinského energetického průmyslu*. Praha, 2018. 80 s.
Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut
Mezinárodních studií. Katedra ruských a euroasijských studií. Vedoucí diplomové práce
Mgr. Karel Svoboda, Ph.D..

Rozsah práce: 11335 znaků

Anotace

Energetický sektor Ukrajiny má strategický význam nejen v rámci národního hospodářství, ale je významný i z celoevropského hlediska, protože zahrnuje tranzitní energetické sítě s podstatným významem pro velkou část Evropy. Zásadním problémem však stále zůstává nízká energetická účinnost hospodářství, zastaralost infrastruktury, nefunkční systém a absence významných reforem. V současné době se pod vlivem o sblížení s Evropskou unií odehrává další kolo reforem, které mají sektor modernizovat a přizpůsobit evropským standardům.

Tato práce formou deskripce popisuje vývoj sektoru a reformních snah od získání nezávislosti do dnešních dnů se zvláštním zaměřením na plynárenský sektor a období 2014 až 2017. Jde zejména o vývoj v oblasti energetického trhu, cenové politiky, dostupnosti, bezpečnosti a decentralizace systému. Kromě toho se práce také věnuje vývoji energetické efektivnosti, životního prostředí a obnovitelných zdrojů energie. V návaznosti na teoretická východiska (zejména teorie institucionální ekonomie) pak prostřednictvím analýzy zjištěných skutečností hodnotí vývoj prováděných reforem a jejich vliv na celý sektor včetně hodnocení role a vlivu oligarchů v těchto reformních pokusech.

Z hlediska reforem lze identifikovat čtyři relevantní období. V prvních třech případech však jde o zcela neúspěšné pokusy. První období po získání nezávislosti bylo zcela promarněno. Druhé spojené s nástupem Viktora Juščenka a Julije Tymošenkové na začátku století přineslo pouze kosmetické změny a třetí po Oranžové revoluci skončilo úplným nezdarem. Teprve po Euromajdanu pod vlivem finanční krize byly prosazeny podstatné reformy sblížující sektor s evropským pojetím energetiky. Od roku 2017 je však možné sledovat opětovné ochlazení reformních snah včetně nedostatečné implementace již schválených reforem. Jako hlavní důvod nezdaru a problémů reformních snah lze jednoznačně identifikovat vliv oligarchů, kteří hájí své zájmy a zisky. Podrobná analýza všech významných reformních pokusů potvrzuje teoretické základy institucionální ekonomie, kdy realizace změn je umožněna jen do chvíle, kdy se začnou přímo dotýkat zájmů vlivových skupin.

Annotation

The energy sector of Ukraine is of strategic importance not only within the national economy, but is also significant from a European perspective, because it includes transit energy networks that are essential for a large part of Europe. The fundamental problem still remains low energy efficiency of the economy, obsolete infrastructure, dysfunctional system and the absence of major reforms. At the moment, another round of reforms is taking place under the influence of a rapprochement with the European Union, to modernize the sector and adapt it to European standards.

This work describes the development of the sector and the reform efforts since independence until today with a particular focus on the gas sector and the period 2014 to 2017. This is particularly the developments in the energy market, pricing policies, availability, security and decentralization of the system. In addition, the work also focuses on the development of energy efficiency, the environment and renewable energy sources. Following on the theoretical basis (especially the theory of institutional economics) through analysis of described facts assesses developments in the reforms and their impact on the whole sector including evaluation of the role and influence of oligarchs in these reform attempts.

In terms of reforms, four relevant periods can be identified. In the first three cases, however, these are completely unsuccessful attempts. The first period after gaining independence was completely wasted. The second period associated with the rise to power of Viktor Yushchenko and Yulia Tymoshenko at the beginning of the century brought only cosmetic changes and the third after the Orange Revolution ended in a complete failure.

Only after Euromaidan under the influence of the financial crisis were enforced substantial reforms bringing the sector closer to the European energy concept. However, since 2017, it is possible to monitor the re-cooling of reform efforts, including the lack of implementation of already-approved reforms. As the main reason for the failures and problems of reform efforts, the influence of the oligarchs who defend their interests and gains can be unequivocally identified. Detailed analysis of all major reform attempts confirms the theoretical foundations of institutional economics, when the realization of

changes is only allowed until the moment, when these changes will directly affect the interests of influential groups.

Klíčová slova

Ukrajina, energetika, plynárenství, reformy, efektivnost, oligarchové, institucionální ekonomie, Evropská unie

Keywords

Ukraine, energy sector, gas industry, reforms, efficiency, oligarchs, institutional economics, European Union

Title/název práce

Reformy ukrajinského energetického průmyslu

Reforms of the Ukrainian Energy Industry

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval rodině za trpělivost. Především mé ženě, která mě tak často postrádala doma.

Obsah

1	TEORIE INSTITUCIONÁLNÍ EKONOMIE	6
	<i>1.1 Aplikace institucionální ekonomie .....</i>	<i>9</i>
2	HISTORICKÝ VÝVOJ ENERGETICKÉHO SEKTORU NA UKRAJINĚ.....	14
2.1	OBDOBÍ PO ZÍSKÁNÍ NEZÁVISLOSTI.....	14
2.2	REFORMY BĚHEM VLÁDY VIKTORA JUŠČENKA A JULIJE TYMOŠENKOVÉ 1999 – 2001.....	16
2.3	DEKLAROVANÉ REFORMY VIKTORA JUŠČENKA PO ORANŽOVÉ REVOLUCI.....	19
2.4	VLÁDNUTÍ PREZIDENTA JANUKOVYČE (2010 – 2014)	21
3	REFORMY V ENERGETICE PO EUROMAJDANU	22
3.1	PROCES IMPLEMENTACE REFORMNÍCH ZÁKONŮ	22
3.2	REFORMY PLYNÁRENSKÉHO PRŮMYSLU.....	31
	<i>3.2.1 Reforma trhu .....</i>	<i>31</i>
	<i>3.2.2 Cenová politika .....</i>	<i>37</i>
	<i>3.2.3 Liberalizace na krajské úrovni – tzv. oblgazy .....</i>	<i>38</i>
	<i>3.2.4 Dostup do plynovodné sítě .....</i>	<i>39</i>
	<i>3.2.5 Bezpečnost dodávek zemního plynu .....</i>	<i>42</i>
3.3	ENERGETICKÁ EFEKTIVITA	44
3.4	OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE	50
3.5	ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....	53
	<i>3.5.1 Aproximace jednotlivých směrnic v oblasti životního prostředí.....</i>	<i>55</i>
	<i>3.5.2 Jiné strategické dokumenty v oblasti ochrany životního prostředí.....</i>	<i>57</i>
4	ZÁVĚR.....	59
5	POUŽITÁ LITERATURA	63

Úvod

Slabé stránky ukrajinského energetického sektoru od získání nezávislosti v roce 1991 ukazují zásadní souvislost mezi energetickou a národní bezpečností. Ukrajina je jednou z nejméně energeticky účinných zemí v Evropě. To potvrzuje například americká vládní agentura Energy Information Administration, které uvádí, že ekonomika Ukrajiny je dvakrát až třikrát energeticky náročnější, než je tomu v okolních zemích, včetně Polska, Slovenska nebo České republiky.¹ Zatímco energetický sektor na Ukrajině tvoří 12,6 % HDP, energetická náročnost země je udivující. Tato skutečnost vede ke zhoršení národního blahobytu, k omezování hospodářského růstu a tvorby nových pracovních míst a především k politickému ohrožení země ze strany dodavatelů energie. Energetický sektor je základem ekonomického blahobytu jakékoli země, a tedy i její udržitelné sociální a politické situace. Dobře fungující energetický sektor, který zabezpečuje veškerou další ekonomickou činnost, má velký význam pro hospodářskou a národní bezpečnost. Reforma energetického sektoru je proto mimořádně důležitá a je nesplněným úkolem hospodářské a politické agendy Ukrajiny.

Přestože Ukrajina přepravuje a importuje po téměř třicet let zemní plyn, stále nedokázala vytvořit transparentní a regulovaný trh s plynem. Také proto dodávky ruského plynu byly jedním z hlavních zdrojů pro obohacení jak ukrajinských, tak i ruských oligarchů. Zemní plyn je mimořádně důležitou součástí ukrajinského energetického sektoru a v roce 2016 představoval téměř jednu třetinu spotřeby primární energie. Plyn hraje zvláštní roli také v produkci tepla – více než polovinu z celkového objemu spotřebovaného plynu se využije na výrobu tepla buď v teplárnách, nebo v plynových kotlích.

Na začátku roku 2006 a poté v roce 2009 vedly spory s Ruskem o podmínkách dodávky a tranzitu plynu k zastavení nebo snížení dodávek. Moskva uvedla, že Ukrajina nedodrží smluvní podmínky. Ukrajinští úředníci a politici tato tvrzení popírali a začali zintenzivňovat úsilí o posílení postavení Kyjeva při řešení plynových otázek s Ruskem. Právě tato skutečnost nakonec vedla ke zlomu a v roce 2011 se Ukrajina připojila

---

¹ Elizabeth Sendich, "Comparison of International Energy Intensities Across the G7 and Other Parts of Europe, Including Ukraine," U.S. Energy Information Administration, 2014, https://www.eia.gov/workingpapers/pdf/international_energy_intensity.pdf

do Energetického společenství – skupiny zemí východní a jihovýchodní Evropy, které dobrovolně souhlasili, že přijmou legislativu Evropské unie o fungování vnitřního energetického trhu. Ukrajina zároveň začala jednat s Polskem, Slovenskem a Maďarskem o možnostech takzvaného reverzního plynu, který by dodávat zemní plyn ze západu na východ oproti zavedenému schématu, který v tomto regionu převládá.

Tyto pokusy však byly velmi pomalé. Členství v Energetickém společenství předpokládalo jak legislativní práci potřebnou pro realizaci celého právního a regulačního rámce, které regulují systém energetické sítě v EU, tak i institucionálních změn – restrukturalizace různých funkcí v odvětví elektřiny a plynu. Reverzní plyn se nejprve setkal s řadou technických a obchodních překážek, z nichž některé byly vytvořeny Ruskem, protože se snažilo zabránit ztrátě podílu na trhu nebo vlivu na Ukrajinu.

Pokusy uskutečněné po roce 2009 byly užitečnými, ale zároveň nedostatečnými kroky ke změně rovnováhy vztahů mezi Ukrajinou a Ruskem. Další vývoj vedl k dalším a rozhodným krokům. Na konci roku 2013 začal EuroMajdan, prezident Viktor Janukovyč byl zbaven moci a začal konflikt s Ruskem. Moskva jednostranně pozastavila Charkovské dohody z roku 2010, které stanovovaly nižší cenu za zemní plyn výměnou za pronájem námořní základny v Sevastopolu do roku 2042. Došlo také k výraznému narušení dodávek uhlí z Donbasu, který byl za podpory Ruska obsazen separatisty.

Nová vláda prokázala, že existuje politická vůle pro prosazení reforem energetického trhu dle Třetího energetického balíčku EU. Samozřejmě to bylo podmíněno tlakem západních partnerů, které svou podporu ukrajinské ekonomiky spojily s prosazením reforem. Proto v době největší krize na Ukrajině v letech 2014-2016 se podařilo prosadit značné množství zásadních změn, které v ukrajinské historii nemají obdoby. Legislativa v energetice se výrazně přiblížila té evropské. Poté však došlo ke zpomalení reforem a již v roce 2017 bylo zřejmé, že reformátorský duch se vytratil, Kyjev nebyl schopen dotáhnout většinu změn do konce. Původní oligarchický systém, který je na Ukrajině pevně ukotven, začal vzdorovat, když si uvědomil, že díky větší transparentnosti a větší nezávislé státní kontrole nebudou z toho plynout takové zisky, na které byli zvyklí do roku 2013.

Výběr tématu práce byl ovlivněn dvěma hlavními faktory. Prvním je skutečnost, že autor práce se narodil v Sovětském svazu na území Ukrajiny. Druhým důvodem je pak skutečnost, že autor práce v minulosti působil jako stážista v Evropském parlamentu ve Výboru pro energetiku, průmysl a obchod (ITRE), se zaměřoval na energetickou bezpečnost a energetickou efektivitu. Propojení těchto dvou skutečností tak autorovi umožňuje zpracovat práci, která bude zkoumat prosazování reformy v energetickém sektoru na Ukrajině se zaměřením na období po Euromajdanu.

Problémem práce je však širší vymezení. Energetický sektor je natolik široká problematika, že vysoce překračuje předpokládaný rozsah prací jako je tato. Z toho důvodu je problematika, které se věnuje tato práce, zúžena a vymezena na plynárenský sektor a energetickou efektivitu, přičemž se částečně věnuje také problematice obnovitelných zdrojů energie a životního prostředí. Protože se však otázce plynu dává na Ukrajině mnohem větší význam, než odpovídá skutečnosti, tak je v podkapitole Proces implementace reformních zákonů uvedena nejdůležitější legislativa, která byla přijata ve všech oblastech ukrajinské energetiky obecně. Tento přehled je pak doplněn i o dílčí stručná vysvětlení.

Cílem práce je vysvětlit, proč se znovu opakuje situace, které jsme na Ukrajině již tolikrát byli svědky. Po příchodu nové vlády se daří prosadit mnoho nových kvalitních změn, ale po nějakém čase se systém zadrhne a klade velký odpor. K tomu je primárně využita teorie institucionální ekonomie, kterou se zabýval americký ekonom a nositel Nobelovy ceny Douglass North. Northův koncept umožňuje nahlédnout na procesy, které probíhají v energetickém průmyslu na Ukrajině ve smyslu stanovení příčinných souvislostí rozhodování v této oblasti a co způsobuje onu „nemožnost“ reformovat energetický sektor. Dále umožňuje zkoumat potenciální vznik poptávky po reformách a podmínky, za kterých je možné překonat překážky.

Práce je vymezená získáním nezávislosti Ukrajiny v roce 1991 a rokem 2017. V některých případech je však zasahováno i do roku 2018, pokud je účelné doplnit popis reformního procesu, který v roce 2017 nebyl dokončen. Práce je však zaměřená především na období po Euromajdanu, kdy se podařilo prosadit nejvíce změn v energetickém sektoru. Dalším obdobím, kterému je věnována zvýšená pozornost, je

období premiérování Viktora Juščenka, kdy v pozici ministra pro energetiku byla Julije Tymošenková. Teritoriální vymezení práce je území Ukrajiny.

Při studiu dokumentů bylo vycházeno především z dokumentů analytického centra „Energetické reformy“ vzniklého po Euromajdanu. Toto centrum sdružuje ukrajinské energetické experty z většiny významných organizací, které se touto problematikou zabývají. „Energetické reformy“ publikují měsíční newsletter, kde zhodnocují postup reformního procesu. Dále jsou použity zákonné normy, které posloužily jako primární zdroj a dále pak také materiály z informačních serverů jako je Ukrajinská pravda, ZN.UA, Interfax, Unian, BBC Ukraine, Espresso.tv, censor.net, korespondent.ua a server Naftogaz Group. Při hodnocení sekundárních zdrojů je nutné zmínit, že sice existuje mnoho ukrajinské literatury, která se energetice věnuje, ale tato je často velmi zaujatá a problematická z hlediska faktické objektivnosti. Často jde například o zdroje, jejichž publikování bylo sponzorováno energetickými skupinami ve vlastnictví oligarchů Rinata Achmetova nebo Dmytra Firtaša. Při použití těchto zdrojů tak autor pracoval s maximální obezřetností. Naopak zahraniční literatura je velmi kritická a většinou objektivní. Ruskojazyčné knihy byly jako zdroj marginalizovány, neboť jejich neobjektivnost a zaujatost je patrná již po přečtení úvodu. Jako nedostatečně zdrojové pokryté lze označit období 90. let. V českém jazyce nebyly dohledány žádný relevantní a autentický zdroj.

1 Teorie institucionální ekonomie

Současná ukrajinská energetická politika se nachází na křižovatce, kdy zároveň čelí podstatným výzvám v energetickém sektoru a současně má značně nevyužitý potenciál. V posledních letech má konečně výjimečnou možnost uskutečnit energetickou revoluci pomocí modernizace svého energetického průmyslu, reforem vlastního energetického trhu, vedoucím k vytvoření nových pracovních míst a zrychlení ekonomického růstu. Tyto kroky by přispěly k větší energetické bezpečnosti na Ukrajině, diverzifikaci ekonomiky a udržitelnému rozvoji. Od současné politické elity ale vyžaduje radikální reformní kroky, které se zatím nikdy v historii Ukrajiny neuskutečnily.

Energetický sektor hraje klíčovou roli ve vývoji Ukrajiny po získání nezávislosti. Strategický význam průmyslu a existujících vztahů na energetickém trhu souvisí nejen s objemem investovaných finančních prostředků, ale také s vlivem tohoto odvětví na politický systém státu. Dřívější snahy reformovat ukrajinský energetický komplex v souladu s požadavky doby a politických tlaků však ztroskotaly ještě v zárodcích a nikdy nebyly dotaženy do konce. Reforma energetiky nicméně byla a je pevnou součástí každého vládního prohlášení na Ukrajině.²

Ztroskotání energetických reforem bez ohledu na změny vlády vyžaduje důkladnou analýzu po technické a ekonomické stránce, přičemž je potřeba brát do úvahy organizační, manažerské, sociálně-politické, dokonce i kulturní aspekty. Absence významného pokroku reforem brání nejen rozvoji ukrajinského energetického sektoru, ale také svědčí o snaze zakonzervovat stávající model řízení státního energetického sektoru. Ukrajina je rozparcelována mezi jednotlivé oligarchy a pouze období krize nabízí prostor k prosazování reforem. Proto se nějaké náznaky reforem podařilo prosadit v době první krize v letech 1998-2000. Když ale reformy ohrožovaly oligarchické zájmy, zájem o jejich prosazení se významně snížil. Stejná situace se opakuje po Euromajdanu,

---

² ENERGY STRATEGY OF UKRAINE through 2035, WHITE BOOK OF UKRAINIAN ENERGY POLICY "SECURITY AND COMPETITIVENESS", Kyiv, 2014 s. 1-2 http://www.enercee.net/fileadmin/enercee/images-2016/Ukraine/Energy_strategy_2035_eng.pdf

kdy ukrajinské ekonomice hrozil bankrot. Po významné podpoře Západu se podařilo prosadit spoustu významných reforem v letech 2014-2016, poté zájem o reformy opadá, čehož jsme svědky v současnosti. Také nastává situace, kdy se daří prosadit legislativa, avšak nedaří se to dotáhnout do konce, protože chybí prováděcí předpisy, dle kterých by se měly řídit jednotlivé instituce.

Problémem organizace života a zachováním trvalého nereformovaného stavu země se zabýval americký ekonom a nositel Nobelovy ceny Douglass North, který spolu se svými kolegy na tyto otázky nahlížel prismatem teorie institucionální ekonomie. North uvádí, že tato situace je „normálním stavem“, kdy dominantní koalice (koalice skupin, které jsou u moci) obsadí mocenské pozice, aby mohla dostávat rentu ze svých aktiv. Omezováním dostupu do ekonomické či politické činnosti členové této dominantní koalice vytvářejí prostředí, které předurčuje ke vzájemné spolupráci a omezuje boj o moc. Dominantní koalice tak skrze institucionální prostředí určuje model organizace života a také (ne)možnost jej reformovat.³

Northův koncept umožňuje nahlédnout na procesy, které probíhají v energetickém průmyslu na Ukrajině ve smyslu stanovení příčinných souvislostí rozhodování v této oblasti a co způsobuje onu „nemožnost“ reformovat energetický sektor. Dále umožňuje zkoumat potenciální vznik poptávky po reformách a podmínky, za kterých je možné překonat překážky.

Většina postsovětských států se dostala do pasti „nemožnosti“ reformem kvůli liberalizaci trhu a nefunkčním státním institucím, čehož využily určité ekonomické subjekty, které získaly přístup k ekonomickým ziskům v čase neefektivní a slabé kontroly ze strany státu. Zavedené liberální reformy existovaly jen formálně, v praxi byly zcela ignorovány, jelikož chyběl funkční státní aparát. Navíc bylo chybou odstříhnout se od předchozího ekonomického vývoje, protože společnost nebyla připravená na život podle nových pravidel. Obdobná situace nastala i při reformování ukrajinského energetického sektoru, kdy političtí aktéři ignorovali zavedené normy a

---

³ Douglass C. North, John Joseph Wallis and Barry R. Weingast, Violence and the Rise of Open-Access Orders Journal of Democracy Volume 20, Number 1 January 2009, pp. 5-6
https://www.colorado.edu/ibs/es/alston/psci4028/fall_2010/North_Wallis_and_Weingast%5B1%5D.pdf

pravidla fungování společnosti, což vedlo k centralizaci energetického sektoru v rukou státu.⁴

Po získání statusu nezávislého státu Ukrajina zdědila po Sovětském svazu nejen mohutný energetický sektor, který byl postaven centrálně, ale i praxi řízení, jež byla založena na státní kontrole průmyslu. Je třeba poznamenat, že ukrajinská společnost tento přístup nezpochybňovala kvůli odkazu Sovětského svazu, zejména v souvislosti s paternalistickými očekáváními obyvatelstva, že vláda nové země stejně jako dříve, vyřeší nové problémy společnosti.

První vlna reform v polovině 90. let minulého století zaměřená na liberalizaci energetického sektoru tak nepřinesla zásadní změnu situace. Naopak prostor pro uskutečnění reform se brzy s příchodem nových „vládních skupin“ zcela uzavřel a energetický komplex byl využíván jako prostředek pro uplatňování populistické sociální politiky, zejména s cílem zajistit si volební podporu. Očekávání společnosti zapříčinila odstranění možných výnosů v odvětví energetiky. Místo toho byl tento segment využíván spíše pro sociální potřeby obyvatel a pro dotaci některých energeticky náročných průmyslových podniků skrze výrazně zlevněné ceny energií nebo nemožnosti odstříhnout od dodávek kvůli platové neschopnosti jak fyzických, tak i právnických osob.⁵

Současný zanedbaný stav ukrajinského energetického sektoru, zanedbaná infrastruktura a neuspokojivá finanční situace většiny energetických společností, zejména těch, které jsou stále ve vlastnictví státu, jsou nesporným a zjevným důsledkem takové politiky. Většina vlád, navzdory rozdílným politickým pohledům, zároveň vytrvale a důsledně prosazovala politiku konsolidace a rozšíření kontrolních mechanismů "energetické renty".⁶

---

⁴ Douglass C. North, John Joseph Wallis, Barry R. Weingast *Violence and Social Orders*, Cambridge press, 2009 Pp.224-268 <https://favaretoufabr.files.wordpress.com/2014/03/douglass-north-violence-and-social-orders.pdf>

⁵ In-Depth Review of the Energy Efficiency Policy of Ukraine, Energy Chapter Secretariat, 2013 pp. 10-13 http://sace.gov.ua/documents/Ukraine_EE_2013_ENG.pdf

⁶ Анастасія Пасютина, ФІ-НОВИНИ, Підвищення тарифів як шокова терапія для населення: чому газ подорожав в разі і чи подешевшає він 12.10.2015 – <https://news.finance.ua/ua/news/-/360662/pidvyshhennya-taryfiv-yak-shokova-terapiya-dlya-naselennya-chomu-gaz-podorozhchav-v-razy-i-chy-podeshevshaye-vin>

1.1 Aplikace institucionální ekonomie

Na základě modelu předchozího vývoje, výchozím bodem reformního procesu v ukrajinském energetickém průmyslu bylo přesvědčení společnosti, že stát má garantovat levnou energii pro své obyvatele. Tato vize sociální spravedlnosti byla podporována a prosazována každou vládou od získání nezávislosti Ukrajiny až po Euromajdan.

Ukrajina fakticky odmítala všechny teoretické možnosti, které se logicky nabízely pro reformování svého energetického sektoru, a to především:⁷

- liberalizace trhu s postupným přechodem na tržní ceny pro všechny kategorie spotřebitelů na domácím trhu;
- otevření svého trhu a získání finančních zdrojů od investorů při zachování velkých energetických společností ve vlastnictví státu;
- zachování centralizovaného kontrolního systému a zachování energetických aktiv pod státní kontrolou.

V letech 1995-1997 za vlády Jevhena Marčuka a následně Pavla Lazarenka byl zvolen model částečné privatizace energetických aktiv při zachování modelu státní regulace trhu s energií. Hlavním důvodem bylo vysoké zadlužení, které ukrajinská vláda se snažila řešit částečnou privatizací.⁸ Sice poskytoval řadu výhod pro „koalici vládních skupin“, poněvadž záruka dotované nízké ceny energií se staly nástrojem k získání volební podpory. Tímto krokem vznikl svérázný trojúhelník vztahů mezi státem, producentem energie a spotřebitelem. Tento vztah se dá shrnout pomocí následujících kroků:^{9,10}

1. stát určuje výši dotované ceny pro obyvatele a vyvíjí model kompenzace rozdílů v ceně pro poskytovatele energie (jedná se o velmi důležitý bod, jelikož stát nezavádí model podpory pro spotřebitelé, ale kompenzaci pro energetické producenty);

⁷ Ирина Коссе, Реформа ринку електроенергії в Україні, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій 2012 http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf

⁸ Сергей Вовк, Кому принадлежит Украина. "Облгазы, Четверта влада, 21.10.2003 – "<http://4vlada.net/politika-i-biznes/komu-prinadlezhit-ukraina-oblgazy>

⁹ Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію та природний газ, КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, 2008 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1082-2008-%D0%BF>

¹⁰ КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ПОСТАНОВА н. 59, 4.2.1995 – http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP950089.html

2. v rámci tohoto modelu, je stát nucen zavést kontrolní mechanismy nákladů producentů energie. Přitom stát:
  - a. omezuje možnost energetických společností, především komunálních, investovat do nové energetické infrastruktury a modernizace stávající;
  - b. vytváří potřebu nákladů na správu výše uvedených kontrolních mechanismů, což je další zbytečná administrativní zátěž
  - c. zatěžuje svůj rozpočet zavedením položky neočekávaných výloh kvůli problémům státních podniků;
3. snaha kontroly činnosti producentů logicky vede k zavedení výdajové metodologie (faktické výlohy a přijatelná úroveň rentability) u cen pro spotřebitele. Ve výsledku to vede k:
  - a. zakomponování do koncové ceny všech skutečných nákladů, což vede k totální nezainteresovanosti producentů ve vyšší efektivitě;
  - b. vytvoření podmínek pro zneužívání prostřednictvím zahrnutí skutečných nákladů (například nákup předraženého vybavení nebo zařízení) do cen koncových spotřebitelů nebo schválení čerpání rozpočtu na podporu producentů energie.

Těmito kroky se stát ve skutečnosti zavázal k vyvážení finanční ztráty státních energetických podniků využitím jakýchkoli nástrojů, včetně přímých rozpočtových výdajů ve prospěch energetických společností. Tento model subvencování logicky způsobuje stav, v němž dodavatelé energie zvyšují technické i jiné ztráty, a tím dosahují vyšších kompenzací od státu. To pak vede k neexistenci významných změn ve zvýšení efektivity dodávek energie a celkové zaostalé energetické účinnosti státu.

Situaci navíc komplikovaly administrativní zásahy do fungování trhů a stanovené víceúrovňové ceny pro různé kategorie spotřebitelů a producentů energie. To poskytovalo dodavatelům příležitost dodatečně manipulovat s objemy dodávek energie, a to zejména v případě absence účtování (více než půlka ukrajinských domácností nemá měřič spotřebovaného tepla nebo vodoměr).¹¹

---

¹¹ Постанова Про Програму поетапного оснащення наявного житлового фонду засобами обліку та регулювання споживання води і теплової енергії на 1996 - 2007 роки, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, 1995 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/947-95-%D0%BF>

Odborníci na tzv. institucionální pasti vysvětlují důvody neochoty implementovat změny takto: hráč (v našem případě politik) se obává změnit pravidla hry (prosazování změn), protože zde existuje riziko prohry (ztráty popularity u voličů), proto raději nechává situaci v neoptimálním, ale prozatím funkčním režimu. Stejně tak další hráč (odběratel energie) vidí riziko prohry (zdrazování), proto stejně jako politik prosazuje zachování neoptimálního, ale prozatím funkčního režimu. A právě firmy, které čerpají výhody z dodržování neefektivních norem a pravidel, se stávají lobbisty těchto institucionálních pastí, které jim zaručují zvýšené a pohodlné zisky.¹²

Tehdejší ukrajinský model subvencování v energetickém sektoru, který vedl k zachování "nereformovatelnosti" tohoto sektoru ekonomiky, měl paradoxně krátkodobé výhody pro všechny hlavní ekonomické subjekty společnosti:¹³

- majorita ukrajinských občanů nechtěla změnu, protože by to vyžadovalo změny v návycích, chování, odmítnutí paternalistických očekávání a odpovědnosti za své činy (v tomto případě naprostá pasivita) a také odhodlání obhájit svá práva u poskytovatelů energetických služeb;
- většina energetických společností (především ty ve státním vlastnictví) nemají potřebu měnit pravidla podnikání, jelikož za těchto podmínek bude vždy existovat možnost žádat státní podporu (výdaje pro Naftogaz Ukrajina, komunální distributory či uhelný průmysl) nebo o zvýhodněné zdanění skutečných výdajů na investiční projekty, atd.;
- dominantní koalice měla navíc zájem o udržení kontroly finančních toků a zdrojů energetického sektoru, které zůstávají pod státní kontrolou. Navíc stávající model dotací pro obyvatele dává možnost občanům s vysokými příjmy čerpat výhody ze snížených cen za dodávky energie;
- vláda pak byla zainteresována zachovat za sebou právo zasahovat do fungování energetických trhů a činností podniků v energetickém sektoru, což umožňuje získávat rentu od „povolení“ subjektů, které se mohou zapojit.

¹² Пищуліна О. М., Трансформаційні процеси в Україні та світі, Національний інститут стратегічних досліджень, 2012 http://www.niss.gov.ua/public/file/str_prioritetu/sp_2_2012.pdf s.85-92

¹³ Суходоля О.М., Вплив енергетичної політики на енергетичну безпеку, Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки, (3-4)/2014 http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nivanb_2014_3-4_10.pdf

Politika sociálního paternalismu a stávající model dotování obyvatelstva prostřednictvím podpory dodavatelů nebo producentů energie vytvořila klasickou „institucionální past“, která nedává možnost vyřešit aktuální problémy a negativně ovlivňuje další sféry fungování společnosti. Vedle přímého vlivu na stav energetického sektoru s sebou současný model fungování přináší řadu vedlejších vlivů, které dále posilují institucionální prostředí. Ty jsou nepříznivé nejen pro reformy energetického sektoru, ale i pro zvýšení samostatnosti místních samospráv, která je díky této energetické závislosti velmi obtížná.

Tento dotační model ve skutečnosti silně omezuje svobodu podnikání, jelikož zcela popírá veškeré antimonopolní principy, které fungují v demokratickém světě a brzdí iniciativu subjektů pro řádné hospodaření. Hlavním kritériem pro schválení investičních programů producenta nebo dodavatele energii ze strany státních orgánů (regulátorů) není technická nebo ekonomická stránka věci, ale nepřipuštění růstu cen na trhu. Model také omezuje místní samosprávy, jelikož je každý měsíc potřeba odsouhlasit s centrem výši částky z rozpočtu, která bude určená na dotace a granty, pohyb těchto peněz mezi místními rozpočty a případný výběr dodavatelů, které jsou určeny znovu z centra. Všechny tyto kroky s těžší posilují nezávislost a iniciativu místních úřadů realizovat investiční projekty v oblasti energetiky obecně nebo například ve spádových komunálních firmách.¹⁴

Dalším významným vedlejším efektem je konstantní zhoršování stavu energetické infrastruktury. Tím, že se zavedla třetí strana (stát v podobě jakéhokoli orgánu místní samosprávy), která nenesie zodpovědnost za kvalitu poskytovaných služeb, čímž stát fakticky likviduje zájem producenta na zvýšení účinnosti své výroby, ale současně ani stát nepřebírá tyto závazky na sebe.¹⁵

Tento přístup vede k tomu, že se problémy v energetické sféře jen hromadí. V roce 2013 se všech 97 fungujících energetických bloků tepelných elektráren na Ukrajině blížilo hranici rizikovosti (100 tisíc hodin), 86 z nich odpracovalo dokonce svou životní dobu (170 tisíc hodin), 83 z nich potřebovalo akutně vyměnit zastaralá

---

¹⁴ Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію та природний газ, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, 2008 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1082-2008-%D0%BF>

¹⁵ Friedrich Ebert Stiftung, Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/InfrASTRUKTURA.pdf>

zařízení, která byla za svou životností (více než 200 tisíc hodin). Více než 70% z celkového součtu teplovodů byla na odpis, to způsobovalo více než 70 případů poškození za rok na 100 km sítí. V havarijním stavu bylo také více než třetina vodovodů a kanalizační sítě. Každý rok bylo nutné vyměnit 2200 km sítí, ale ve skutečnosti se nahrazovala pouhá čtvrtina z ročního objemu, což způsobovalo nárůst havárii v průměru 260 případů na 100 km sítí.¹⁶

Na závěr této kapitoly je důležité zanalyzovat potenciální možnost výstupu ze zmíněné institucionální pasti. Teoretické studie vysvětlují složitost odchodu z ní velmi vysokými náklady na transformaci institucionálního prostředí, což ve skutečnosti brání jakékoli významné přeměně, a tím zajišťuje dlouhou existenci neefektivního modelu. V rámci teorie se ukazují dva možné výstupy z institucionální pasti:¹⁷

1. evoluční přístup – formuje se ekonomickým systémem, jako hlavní podmínky jsou například rychlý hospodářský růst, systémová krize, atd. Podmínkou pro zahájení procesu možných změn je situace, kdy transakční náklady na fungování neefektivní normy překračují transformační náklady na zrušení normy staré nebo zavedení nové;
2. revoluční přístup – změna v neúčinné normě se objevuje v důsledku reform. Pokud tyto reformy souvisejí s přerozdělováním majetku a ovlivňují zájmy velkých sociálních skupin, potom změny probíhají velmi pomalu a naráží na odpor jednotlivých zájmových skupin.

Odborníci argumentují, že "hlavní roli v tomto procesu by měl hrát stát, protože v podmínkách institucionální nerovnováhy žádný jiný hráč není schopen přijmout efektivní dlouhodobá řešení"¹⁸. Ve skutečnosti nás vrací zpět k výchozí situaci, kdy "stát nebo jeho jménem určité skupiny zájmů" iniciuje a provádí reformy, které však nemusí zabránit tomu, aby se do budoucna neocitl v nové "pasti". Proto, abychom předešli nové „pasti“, musíme připustit existenci „subjektu“, který má zájem na změně

¹⁶ Центренерго, Енергетики обговорили проблеми діагностики обладнання ТЕС і продовження термінів його експлуатації, 2013 http://www.centrenerg.com/newsroom/news/item_114/

¹⁷ О. В. Мошенець, Інституційні пастки як умова виникнення рентоорієнтованої економічної поведінки в Україні, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013

¹⁸ Амосов А., Макроэкономическая политика в лабиринте ловушек, Промышленные ведомости, 2001/12 № 24-25 (35-36) – http://www.promved.ru/dec_2001_03.shtml

řídících postupů a principů fungování energetických trhů, což vyžaduje podrobnější analýzu možnosti vzniku takového „subjektu reformy, jeho motivace a stanovení cílů.“¹⁹

2 Historický vývoj energetického sektoru na Ukrajině

2.1 Období po získání nezávislosti

Vznik samostatné Ukrajiny v roce 1991 a následný rozpad Sovětského svazu předznamenával jeden z největších ekonomických propadů v historii, který lidstvo zažilo v době míru. Za sedm let od roku 1991 do roku 1997 ukrajinský reálný hrubý domácí produkt zaznamenal pokles o necelých 70 %, průmyslová výroba se snížila o více než 50 % a kapitálové investice se snížily o celých 75 %.²⁰ Ukrajina byla navíc závislá na dovozu energií, především plynu, z Moskvy. V sovětských dobách byl ruský plyn tak levný, že pomáhal dotovat především energeticky náročný chemický a hutnický průmysl, ale také poskytoval levné teplo a palivo pro obyvatelstvo. Ruský export energií a nerostných surovin do sousedních republik často představoval velmi významný nástroj politického vlivu, jelikož mnohé státy neměly finance, které by mohly použít pro nákup. A proto ve velmi brzké době právě cena plynu se stala klíčovou otázkou v politickém dialogu mezi Ruskem a Ukrajinou. Do roku 1998 HDP na obyvatele pokleslo na úroveň 2000 dolarů, tedy polovinu hodnoty v Rusku.²¹

Ukrajinský propad byl v mnoha ohledech součástí širšího kolapsu, který postihl všechny postsovětské země. Tyto státy najednou postihlo zhroucení centrálně plánované ekonomiky a narušení většiny obchodních sítí, což se nemohlo neodrazit v průmyslové výrobě. Ukrajina, stejně jako další bývalé země Sovětského svazu, zabředla do hyperinflatione. Ještě do roku 1993 byl hlavní měnou sovětský rubl, který se ale postupně ztrácel na hodnotě a Ukrajina se marně snažila zabránit svému spotřebnímu zboží putovat na ruský trh, kde byly mnohem vyšší ceny díky podstoupené liberalizaci. V roce 1993 se Ukrajině podařilo zavést svou přechodnou měnu (Karbovanec), ale

¹⁹ Пищуліна О. М., Трансформаційні процеси в Україні та світі, Національний інститут стратегічних досліджень, 2012 http://www.niss.gov.ua/public/file/str_prioritetu/sp_2_2012.pdf s.85-92

²⁰ D'Anieri et al., *Politics and Society in Ukraine*, Routledge New York, 1999, s. 91.

²¹ U odborné veřejnosti existují pochybnosti o těchto oficiálních údajích, jelikož v té době stínová ekonomika pravděpodobně tvořila až třetinu z celkového objemu

evidentně tento krok přišel příliš pozdě, aby zastavil hyperinflaci a přilákal investice do průmyslu, a proto již za rok na bankovkách přibýly tři nuly.²²

Celkově rozpad Sovětského svazu a začlenění do mezinárodního trhu narušily tyto vztahy a dohody. I proto na začátku devadesátých let došlo k výraznému oslabení vzájemné obchodní výměny mezi členy Společenství nezávislých států (SNS). To se však neodráželo na dodávkách energetických surovin. Sice Kyjev nebyl schopen platit za dodaný zemní plyn, Moskva nemohla zastavit své dodávky, jelikož jediný plynovod do Západní Evropy, hlavního ruského odběratele schopného platit konvertibilní měnou, procházel přes území Ukrajiny.²³

O prosazení reforem se nejdříve pokoušel první ukrajinský prezident Leonid Kravčuk, který se ale dostal do konfliktu s Parlamentem, kde byly významně zastoupeny státní nově soukromé podniky, které neměly zájem na tom, aby se zvyšovala cena za odběr plynu. Tento konflikt jej přinutil k vypsání nových prezidentských voleb na březen 1994, které vyhrál Leonid Kučma – představitel tzv. Dněpropetrovského klanu s programem obnovení dobrých vztahů s Ruskem a prosazením potřebných ekonomických reforem. Za prvních pět let vlády nového prezidenta silně vzrostla moc velkých podnikatelských klanů, což bylo doprovázeno ekonomickou recesí a velmi pomalým posunem směrem k zavedení tržní ekonomiky. V roce 1996 byl schválen první Komplexní státní program energetiky Ukrajiny. Jak zaznamenávají někteří autoři, program nebyl podpořen předběžným hodnocením nákladů a z toho důvodu nebyl implementován. I přes neúspěch v prosazování reforem se Kučmovi v roce 1999 podařilo obhájit svůj mandát, když vyhrál nad kandidátem z Ukrajinské komunistické strany. A v tomto roce si také vybírá nového premiéra, kterým se stává Viktor Juščenko a vicepremiérem pro energetiku v tomto úřadě byla vybrána Julije Tymošenkova.²⁴

²² Кабінет Міністрів України, ПОСТАНОВА н. 1075, 30.12.1993 – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1075-93-%D0%BF?test=4/UMfPEGznhhF5A.ZiJ4cVMYHI4dYs80msh8Ie6>

²³ Alan Smith, *Russia and the World Economy: Problems of Integration*, London and New York, Routledge, 1993 s. 200-217

²⁴ О.М. Алимов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук, *Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення*, Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005
https://books.google.de/books?id=ExJ_BAAAQBAJ&pg=PA302&lpg=PA302&dq=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0+%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8+%D0%B2+2000%D1%85&source=bl&ots=B0_VhHBOQW&sig=03Xfr-WnGccTcSkVqwgvEr8reFU&hl=en&sa=X&ved=2ahUKewjn16LTxcLcAhVEI8AKHSBiD_EQ6AEwBnoECAYQ_AQ#v=onepage&q=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0

2.2 Reformy během vlády Viktora Juščenka a Julije Tymošenkové 1999 – 2001

Není náhodou, že právě Julije Tymošenková byla vybrána vicepremiérkou pro energetiku. Již začátkem 90. let se rodině Tymošenkové daří založit společnost Ukrajinský benzín (KUB), kde zastává nejdřív funkci obchodní ředitelkyně a následně se stává generální ředitelkou. Korporace byla v rejstříku zapsaná jako společný kypersko – ukrajinský podnik, ve kterém hlavní roli hrál Alexandr Gravec, velmi blízký spolupracovník Julije Tymošenkové. Již v roce 1992 KUB získává monopolní postavení v dodávkách ropných produktů pro zemědělce v Dněpropetrovské oblasti.²⁵ Ve stejnou dobu se Julije Tymošenková seznamuje s gubernátorem Dněpropetrovské oblasti Pavlem Lazarenkem, se kterým bude dlouho spolupracovat, jak v politice, tak i v podnikání. Právě tehdy zakládá spolu s Viktorem Pinčukem (zeť Leonida Kučmy) společnost „Spolupráce“, jejíž hlavní činnosti měl být obchod s plynem. Tato společnost však neměla dlouhého trvání. V roce 1994 KUB se rozrůstá do nové korporace „Sjednocené energetické systémy Ukrajiny“, ve které se klíčovým hráčem stává právě výše zmíněný Pavlo Lazarenko. Tato společnost se zaměřovala na obchod s ruskými energetickými komoditami. Hlavní podnikatelskou náplní společnosti byla přeprava plynu na Ukrajinu. V letech 1996–1997 se této společnosti daří ovládnout dodávky plynu do Doněcké, Čerkaské, Sumské, Poltavské, Kirovohradské, Mykolajivské a samozřejmě Dněpropetrovské oblasti. Mimo jiné také spolupracuje s Gazpromem a Ukgazpromem v otázkách cenotvorby a plateb za přepravený plyn do Západní Evropy přes území Ukrajiny. Součástí této korporace byly v tomto období i dvě banky, dva výzkumné ústavy, mnoho průmyslových a podnikatelských subjektů a dokonce letecká společnost. I díky tomu tato společnost v roce 1997 ovládala přes 25 % ukrajinské ekonomiky. Je však nezbytné upozornit, že právě v letech 1996 a 1997 Pavlo Lazarenko zastává funkci premiéra Ukrajiny, což jistě významným způsobem přispívá ke všem úspěchům této společnosti.²⁶

Ukrajinský plynárenský průmysl již od nezávislosti Ukrajiny představuje velmi atraktivní způsob, jak rychle zbohatnout. Zároveň je také zdrojem velkých finančních

---

[%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B2%202000%D1%85&f=false](#)

²⁵ Независимая газета - НГ Содружество ; 25.04.2001 ; 04 (37) ;

²⁶ Українська правда, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Неофіційна біографія, 4.2.2005 – <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2005/02/4/4385395/>

prostředků, které často končí v šedé ekonomice. A právě z těchto důvodů Viktor Juščenko kladl velký důraz na reformu v tomto sektoru ekonomiky. Proto si povolal Juliji Tymošenkovou, která v té době byla na veřejnosti prezentována jako mladá reformátorka, která se velmi dobře vyzná ve schématech, kudy putují získané peníze z přepravy velkých objemů ruského plynu na západní trhy. Po příchodu do úřadu se Julije Tymošenková ihned pustila do vyřizování starých účtů. A jelikož hlavním konkurentem podnikání „Lady Ju“²⁷ byl Ihor Bakaj – šéf státní akciové společnosti Naftogaz Ukrajina, bylo evidentní, že ten bude postižen jak první. V lednu roku 2000 Tymošenková oficiálně navštívila Moskvu, kde před ruskými představiteli uznala dluh Naftogazu za plyn ve výši 2 miliard dolarů. Ve stejnou dobu také přiznala, že Ukrajina opravdu krade ruský plyn, což byla nezpochybnitelná skutečnost, kterou však žádný ukrajinský představitel před tím nepřiznal.²⁸

Naftogaz Ukrajina vznikl v roce 1998 právě z iniciativy Ihora Bakaje po vzoru ruského Gazpromu a měl mít monopolní postavení. To se mohlo povést jenom odstraněním konkurenčních firem z trhu, jako například Sjednocených energetických systémů Ukrajiny. Tymošenková požadovala odstranění barterového systému z rozpočtování ceny za importovaný plyn. Dalším požadavkem byl příspěvek do ukrajinského rozpočtu ve finanční formě, a ne ve formě protislužby, jak tomu bylo do té doby. Ihor Bakaj nakonec soustavný tlak ze strany úřadu neustál a musel po třech měsících od přiznání dluhu odstoupit. Po něm odešel další důležitý Bakajův spojenec Ihor Didenko a nakonec se Tymošenkové podařilo zbavit i Bakajového spřízněného ministra pro energetiku Serhija Tuluba. Odchod Bakaje a Didenka představoval významné oslabení pro dalšího významného oligarchu Alexandra Volkova, který se angažoval

v ropném průmyslu. Tento oligarcha měl exklusivní právo na import ropy za jednotkovou cenu, avšak díky individuálnímu osvobození od cla jí mohl prodávat koncovému zákazníkovi za dvojnásobné ceny, což se podařilo odstranit díky odchodu Bakaje z Naftogazu. Naopak odchod Tuluba oslaboval pozici Hryhorije Surkise a Viktora Medvedčuka, kteří těžili především z vlastnictví akcií regionálních energetických distribučních společností (tzv. oblenergo). V těchto firmách platil velmi

---

²⁷ Zlidovělá přezdívka Tymošenkové

²⁸ Українська правда, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Неофіційна біографія, 4.2.2005 – <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2005/02/4/4385395/>

jednoduchý princip, totiž že se neplatilo za služby státním podnikům. Státně vlastněný producent energie poskytoval elektřinu monopolním regionálním distribučním společností, které pak prodávali koncovým zákazníkům. Producentům elektřiny však platily pouze za 6–7 % energie a do státního rozpočtu odváděly ještě nižší procenta z celkové částky. Tymošenkova v tomto směru požadovala platby za veškeré energie a zároveň platby do rozpočtu ve finanční formě, ne formou protislužeb. Zde se naplno ukázala zdatnost Julije Tymošenkové, kterou po silné kritice ze strany Surkise pozvali na vysoce sledovanou televizní debatu, kterou se jí podařilo jasně ovládnout. Ihned po ní v parlamentu předložila zákon, který upravoval činnost energetických distribučních společností. Dalším důležitým krokem bylo obnovení konkurenčního prostředí na trhu s energiemi. Díky těmto reformním krokům se podařilo dosáhnout meziměsíčního nárůstu příjmů z těchto firem do státního rozpočtu o 600 %. I kvůli tomu pak Juščenkův úřad mohl urychlit reformní proces v ukrajinské ekonomice a vyplatit několikaměsíční zadržované částky státním zaměstnancům nebo studentům.²⁹

Další důležitou reformou, kterou se však již nepodařilo dotáhnout do konce kvůli odvolání Juščenkovy vlády, byla reforma uhelného průmyslu. Podniky v této sféře dostávaly přímé státní dotace v objemu stovek milionů dolarů každý rok. A je samozřejmě možné, že právě oligarchové z doněckého regionu, kde je nejvíce zastoupen uhelný těžářský průmysl stáli za odvoláním Tymošenkové a následně celé vlády Viktora Juščenka. Již na konci roku 2000 ukrajinská generální prokuratura obvinila Tymošenkovou z pěti let starého zločinu, což dokládá fakt, že za odchodem vicepremiérky pravděpodobně stojí uhlobaroni, kteří také zůstávali jedinými podporovateli Leonida Kučmy, a proto jejich tlaku musel podlehnout. Přestože Viktor Juščenko nejprve nechtěl podepisovat rezignaci Tymošenkové, tak po několika dnech tak učinil a ještě na několik měsíců zůstal premiérem země.³⁰

---

²⁹ Anders Aslund, How Ukraine became a market economy and democracy, Peterson Institute for International Economics, 2009 <http://www.ukrainereforms.info/?p=386>

³⁰ Simon Pirani, Ukraine's gas sector, Oxford Institute for Energy Studies, 2007 <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2010/11/NG21-UkrainesGasSector-SimonPirani-2007.pdf>

2.3 Deklarované reformy Viktora Juščenka po Oranžové revoluci

V roce 2006 ukrajinská vláda zveřejnila „Energetickou strategii Ukrajiny do roku 2030“. Organizace Konrad Adenauer Stiftung charakterizovala tento doklad jako první pokus Kyjeva o správné pochopení problémů v energetickém sektoru a naznačit první kroky k jejich řešení. Lze také říct, že strategie z roku 2006 byla prvním pokusem dosud existující fragmentární znalosti o stavu, problémech a perspektivách energetického sektoru na Ukrajině systematizovat a uspořádat. Tímto způsobem bylo možné najít komplexní řešení problémů v energetice, a ne, jak tomu bylo doposud, řešit rozděleně jednotlivé záležitosti. Navíc existovala poptávka po strategické vizi. Strategie se zabývala řadou různých směrů, zejména v následujících oblastech:

- zvýšení těžby zemního plynu na Ukrajině z 20 mld. m³ na 28 – 29 mld. m³;
- výrazné zvýšení těžby černého uhlí;
- zmenšení roční spotřeby zemního plynu (z 55 – 60 mld. m³ na 45 – 48 mld. m³ do roku 2030);
- výstavba nových jaderných elektráren a prodloužení doby provozu pro již pracující jaderné bloky;
- diverzifikace energetických zdrojů – mělo být dosaženo proaktivním výzkumem a hlavně oslovováním potenciálních partnerů, které exportují energetické suroviny;
- rozšíření rozsahu využití obnovitelných zdrojů energie (zvýšení podílu využití obnovitelných zdrojů energie z 3 až na 6 %).³¹

Je potřeba poznamenat, že tato Strategie se výrazně odlišuje od většiny podobných strategií členských států Evropské Unie tím, že v ní se klade důraz na zvýšení těžby domácích zdrojů, zatímco strategie většiny evropských států se zaměřovaly na zvyšování energetické účinnosti a budování obnovitelných zdrojů energie.

Již v roce 2006 Strategie byla charakterizována jako zastaralá a vyvolávala několik vážných otázek. Zaprvé, nebylo zcela jasné, jaký je způsob tvorby předpovědí a

---

³¹ Крістіне Розенбергер, Політика України в галузі енергетики, Konrad Adenauer Stiftung, 2012 – http://www.kas.de/wf/doc/kas_33444-1522-13-30.pdf?130206105058

plánů, na jejichž základě se Strategie zakládala. Je pravděpodobné, že byly výsledkem spíš politických vizí, než přístupu ekonomického, co je dobré pro stát. Zadruhé, pojem “energetická bezpečnost” se většinou přirovnával k autarkii, tj. nezávislosti ukrajinského energetického sektoru na mezinárodním, zejména ruském vlivu, což je zcela legitimní, ale vede k nesprávným závěrům – například, dává se důraz na použití z hlediska ekologie dost problematické atomové energie a hlavně energie z uhlí. Jak jádro, tak uhlí se měly využívat jako dočasné krizové prostředky, ale byly zcela nepřijatelné jako základ pro státní energetickou strategii pro téměř 25 let.³²

Jedním z problémů ukrajinského energetického sektoru zůstávala cena importu energetických zdrojů, která nebyla formována na základě tržních mechanismů, ale netransparentních politických jednání. Od roku 2010 toto především znamenalo, že cena dodávek zemního plynu, kterou Ukrajina platila Ruské federaci, byla vyšší než tržní cena, kterou platily Ruské federaci za stejný plyn členské státy Evropské unie. Slevy na dodávky zemního plynu byly systematicky využívány Ruskou federací jako instrument politické kontroly, což velmi poškozovalo energetickou bezpečnost Ukrajiny. Právě z této problematiky ústilo chápání energetické bezpečnosti jako nezávislé na Ruské federaci, které bylo formulováno v Strategii 2030. Nepochopitelně Strategie nespécifikovala potřebu využití tržních mechanismů pro formování ceny dodávek zemního plynu. Navíc srovnatelné nízké ceny na energetické zdroje formovaly další problém ukrajinského energetického sektoru, který spočíval v energetické neúčinnosti a nedostatku snahy o úsporu energetických zdrojů. Neúčinnost se zejména týkala průmyslu, pro který potenciál energetické úspory činil víc než 57 %.³³

Ukrajinský trh se zemním plynem trpěl problémy organizační a finanční podoby – během mnoha let bylo poznamenáváno západními experty, že tento sektor zůstává extrémně neprůhledný (například od roku 2004 cena byla zprostředkovávaná pomocí služeb RosUkrEnergo – částečně patřící Dmytru Firtašovi) a většinou nebylo možné se dozvědět, za co jsou finanční prostředky utráceny a také z jakých zdrojů jsou čerpány. Dalším strukturálním problémem energetického sektoru bylo to, že většinu zemního plynu Ukrajina kupovala za vypůjčené peníze. Nejčastěji se jednalo o ruské

---

³² Крістіне Розенбергер, Політика України в галузі енергетики, Konrad Adenauer Stiftung, 2012 – http://www.kas.de/wf/doc/kas_33444-1522-13-30.pdf?130206105058

³³ Крістіне Розенбергер, Політика України в галузі енергетики, Konrad Adenauer Stiftung, 2012 – http://www.kas.de/wf/doc/kas_33444-1522-13-30.pdf?130206105058

půjčky, které Kyjev nedokázal včas splácet, takže propadal do ještě větší dluhové pasti.³⁴

Na začátku roku 2006 a poté v roce 2009 spory s Ruskem o podmínkách dodávek a tranzitu zemního plynu vedly k zastavení nebo snížení dodávek. Moskva tvrdila, že Ukrajina nedodrží smluvní ustanovení o dodávkách a tranzitu plynu. Ukrajínští politici představitelé sice popírali tento fakt, avšak kvůli silné zimě a přerušení dodávek do členských zemí Evropské unie, museli přistoupit k vyjednávání nové podoby smlouvy o zemním plynu s Ruskem.³⁵

V roce 2009 byla mezi Ukrajinou a Ruskou federací podepsána dohoda, která měla za cíl tento neprůhledný režim zprostředkování opustit. Cenový vzorec pro importovaný zemí plyn na Ukrajinu byl spojen s evropskými cenami. Dohoda předpokládala neustálé zvyšování ceny za ruský zemní plyn. Nicméně zvýšení této ceny významně přispělo k ekonomické recesi Ukrajiny a na podzim 2009 donutilo ukrajinskou vládu, aby hledala jiné možnosti spolupráce s Ruskou federací v tomto ohledu. V listopadu roku 2009 došlo k uzavření další smlouvy, která se stala předpokladem tak zvaných Charkovských dohod, podepsaných už prezidentem Viktorem Janukovyčem v roce 2010.³⁶

2.4 Vládnutí prezidenta Janukovyče (2010 – 2014)

Klíčovým krokem tohoto období bylo podepsání Charkovských dohod, které byly klíčovou smlouvou v tom smyslu, že nejen regulovaly pravidla importu ruského zemního plynu na Ukrajinu, ale navíc byly spojeny s výraznou slevou, která byla dosažená na úkor vlastní bezpečnosti (prodloužení pronájmu Krymských základů ruskému námořnictvu do roku 2042).³⁷

³⁴ Б.І. Соколовський, Основні проблеми розвитку українського газового ринку на сучасному етапі, 2009, Економічний часопис 11-12/2009 – <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45377/06-Sokolovskiy.pdf?sequence=1>

³⁵ Володимир Саприкін, Чи буде проведено реформи в енергетичному секторі України?, Центр Разумкова, 2010 – http://old.razumkov.org.ua/upload/saprykin_energy_reform_04-2010.pdf

³⁶ Vytautas Sirijos Gira, Modernisation of Ukraine's natural gas transportation system: Ukraine as an energy hostage syndrome, Eastern Pulse 2010 No. 5 (33), Eastern Europe Studies Centre – [http://www.eesc.lt/uploads/news/id359/Eastern%20Pulse%205%20\(33\).pdf](http://www.eesc.lt/uploads/news/id359/Eastern%20Pulse%205%20(33).pdf)

³⁷ Володимир Саприкін, Чи буде проведено реформи в енергетичному секторі України?, Центр Разумкова, 2010 – http://old.razumkov.org.ua/upload/saprykin_energy_reform_04-2010.pdf

Druhým důležitým krokem vlády prezidenta Janukovyče bylo podepsání smluv s Energetickým společenstvím, kterého se Ukrajina stala součástí v roce 2011. Díky tomu dobrovolně souhlasila, že přijme zákony Evropské unie ohledně fungování vnitřního energetického trhu. Ve stejné době Ukrajina začala jednat s Polskem, Slovenskem a Maďarskem o zjednodušení procesu reverzních dodávek plynu. Díky tomu mohl plyn putovat ze Západu na Ukrajinu, čímž by bylo dosaženo diverzifikace zdrojů. Problém však byl v tom, že tyto pokusy se prosazovaly velice pomalu, navíc zde existovaly komerční a technické překážky, které úřad vlády nechtěl řešit, protože měl zajištěny dlouhodobé levné dodávky zemního plynu z Ruska.³⁸

3 Reformy v energetice po Euromajdanu

3.1 Proces implementace reformních zákonů

Jasná volba konkrétního směřování zahraniční politiky Ukrajiny by měla pomoci ulehčit eurointegraci ukrajinského energetického trhu a napomoci implementaci evropských standardů. Volba evropského směřování ukrajinského úřadu vlády byla deklarována podepsáním Asociační dohody s Evropskou unií. Tím skončilo do roku 2014 neurčité zahraniční směřování, skončila neutuchající debata o případném odchodu z Energetického společenství a hlavně byl deklarován záměr implementovat Třetí energetický balíček.

V případě Ukrajiny je potřeba vždy mírnit pocit optimismu, který místní obyvatelé již mnohokrát prožívali. Nestačí samotná politická vůle nebo spíš politické deklarování, je potřeba vidět jasné výsledky. V tomto případě se jedná o implementaci evropské legislativy, zavedení transparentních postupů, vytvoření tržního systému a hlavně posílení konkurenceschopnosti. V případě Ukrajiny jsme často svědky toho, že je kladen velký důraz na legislativní proces nebo přestože je konkrétní zákon přijat, ne vždy dojde k jeho aplikování. Bez jasné formule implementace zákonů a také kontroly

---

³⁸ УНІАН, Янукович підписав закон про приєднання України до Договору про Енергетичне Співтовариство, 31.12.2010 – <https://economics.unian.ua/energetics/444323-yanukovich-pidpisav-zakon-pro-priednannya-ukrajini-do-dogovoru-pro-energetichne-spivtovaristvo.html>

jejich efektivitu stěží můžeme tvrdit, že Ukrajina prosadila reformy, a to nejen v energetickém průmyslu.

Proces implementace reformních zákonů:

- 7. února 2014 – podepsání memoranda o vzájemném porozumění, které předpokládá realizaci partnerství mezi ministerstvem energetiky a uhelného průmyslu a sekretariátem a Energetickým společenstvím.³⁹
- 11. března 2014 – Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu vydalo nařízení č. 237 „O naléhavých opatřeních ve stabilizaci finanční stránky odvětví a prevenci korupce“.⁴⁰
- 1. dubna 2014 – Ukrtransnafta začala s odčerpáváním technické ropy z jednotlivých magistralních ropovodů.⁴¹
- 8. dubna 2014 – je vytvořena koalice „Energetické reformy“, která propojuje experty z hlavních analytických center a neziskových organizací, které se věnují energetice a životnímu prostředí.⁴²
- 15. dubna 2014 – ředitel Energetických reforem představitel ministři energetiky a uhelného průmyslu první balíček zákonů, který zavádí trh s plynem v souladu se Třetím energetickým balíčkem.⁴³
- 28. dubna 2014 – provozovatelé plynovodů na Slovensku a Ukrajině podepisují memorandum o reversních dodávkách zemního plynu.⁴⁴
- 1. května 2014 – Výbor pro dohled v energetické sféře na Ukrajině schválil zvýšení tarifů na zemní plyn.⁴⁵
- 15. května 2014 – je ratifikována dohoda mezi Ukrajinou, Euroatomem a Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj o poskytnutí půjčky 600 mil. EUR na zvýšení bezpečnosti bloků jaderných elektráren na Ukrajině.⁴⁶
- 21. května 2014 – Úřad vlády vydává nařízení o zřízení nového místa na všech ministerstvech – náměstka pro evropskou integraci.⁴⁷
- 1. června 2014 – Výbor pro dohled v energetické sféře na Ukrajině schválil zvýšení tarifů na elektroenergetiku.⁴⁸
- 4. června 2014 – Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu vydalo nařízení č. 409 o propojení ukrajinské přenosové soustavy s evropskou elektroenergetickou přenosovou soustavou do roku 2017. Zároveň je vydaná

³⁹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 1 (січень-березень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter1_2014

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 2 (квітень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter2_2014

⁴² Tamtéž

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 3 (травень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/3_____2014

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 4 (червень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/_____ad09954427f23e

metodika pro výpočet možné propustnosti elektroenergetických soustav mezi jednotlivými zahraničními sousedy.⁴⁹

- 27. června 2014 – podepsání ekonomické části Asociační dohody mezi Ukrajinou a EU.⁵⁰
- 1. července 2014 – Úřad vlády zavádí kompenzace dodatečných výdajů na platby za komunální služby (plyn, elektřina, teplo).⁵¹
- 8. července 2014 – Ministerstvo regionálního rozvoje zveřejnilo zákon „O energetické efektivitě budov“.⁵²
- 9. července 2014 – Úřad vlády zavádí dotační tarif pro nerezidenční zákazníky na elektřinu, která se užívá pro topení a ohřev vody, nahrazující zemní plyn.⁵³
- 10. července 2014 – vstupuje v platnost předpis o minimálních technických požadavcích na benzín, naftu a tuhá paliva.⁵⁴
- 13. srpna 2014 – Úřad vlády zavádí mimořádný stav v elektroenergetice.⁵⁵
- 20. srpna – start kampaně za „Energetickou nezávislost Ukrajiny“.⁵⁶
- 21. srpna 2014 – Ministerstvo životního prostředí představuje národní strategii pro sblížení ukrajinské a evropské legislativy ve sféře ochrany životního prostředí.⁵⁷
- 27. srpna 2014 – prezident likviduje Výbor pro dohled v energetické sféře na Ukrajině a Výbor pro dohled ve sféře komunálních služeb. Tímto datem na Ukrajině vzniká společný regulující orgán НКРЕКП (dále jen regulátor), jak je to běžné v evropských státech.⁵⁸
- 2. září 2014 – premiéři Ukrajiny a Slovenska slavnostně otevírají plynovod Vojany – Užhorod, který umožní reversní transport plynu do Ukrajiny.⁵⁹
- 3. září 2014 – implementací zákona č. 1621/VII došlo ke zrušení úlevy z daní ze zisku u společností, které produkují energii z obnovitelných zdrojů. Zároveň došlo ke schválení plánu pro realizaci Direktivy 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů.⁶⁰
- 4. září 2014 – vstoupil v platnost zákon č. 1638/VII, který ruší státní monopol na výrobu bio etanolu.⁶¹
- 1. října 2014 – schválení akčního plánu pro obnovitelnou energetiku do roku 2020. Zároveň začal platit státní program podpory úvěrů na neplynové kotle, který byl záhy rozšířen na energeticky efektivní vybavení a materiály.⁶²

⁴⁹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 4 (червень 2014 року) <https://issuu.com/uaenergy/docs/ad09954427f23e>

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 6 (липень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_july_final

⁵² Tamtéž

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 7 (серпень 2014 року) <https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter7>

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 8 (вересень 2014 року) https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_8

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž

- 30. října 2014 – po 7 kolech rokování byl v Bruselu podepsán tzv. Zimní balíček, který garantoval dodávky plynu pro Ukrajinu ve výši 4,6 mld. USD.⁶³
- Listopad 2014 – schválením několika nařízení ukrajinský úřad přinutil průmyslové podniky kupovat plyn pouze u Naftogazu.⁶⁴
- 1. prosince 2014 – byla podepsaná dohoda o úvěru mezi Evropskou investiční bankou a Ukrajinou o rekonstrukci plynárenské soustavy.⁶⁵
- 11. prosince 2014 – sekretariát Energetického společenství vyjádřil obavu nad monopolizací ukrajinského trhu se zemním plynem.⁶⁶
- 15. prosince 2014 – podepsaná dohoda mezi Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj a Ukrajinou o rekonstrukci plynárenské soustavy.⁶⁷
- 31. prosince 2014 – je schválen národní směrnice „Termomodernizace bytových komplexů“.⁶⁸
- 12. února 2015 – regulátor schválil plán pro elektronické aukce ve věci rozdělení propustnosti elektroenergetických soustav mezi Ukrajinou a sousedními státy.⁶⁹
- 26. února 2015 – regulátor schválil postupné zvyšování tarifů na elektřinu pro obyvatelstvo.⁷⁰
- 3. března 2015 – regulátor zvýšil ceny zemního plynu pro obyvatelstvo na úroveň, která byla dohodnutá s Mezinárodním měnovým fondem.⁷¹
- 15. března 2015 – prezentován akční plán snížení znečištění ovzduší u velkých spalovacích zařízení.⁷²
- 1. dubna 2015 – Naftogaz i Gazprom podepsaly tzv. Letní balíček. Zároveň regulátor zvýšil tarify na komunální služby (plyn, elektřina, teplo).⁷³
- 9. dubna 2015 – byl schválen zákon „O trhu se zemním plynem“. Zároveň byl schválen balíček zákonů, který garantuje jednodušší schvalovací proces pro společnosti, které se rozhodnou uskutečnit velké investice do energetické modernizace.⁷⁴
- 13. května 2015 – Antimonopolní úřad začal vyšetřování Gazpromu ve věci porušení ochrany ekonomické konkurence.⁷⁵

---

⁶² Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 10

https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter10

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск 11

<http://enref.org/wp-content/uploads/2015/02/Newsletter11.pdf>

⁶⁵ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 12

<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter12>

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 15

<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter15>

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 16

<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter16>

⁷² Tamtéž

⁷³ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 18

<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter18>

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 19

<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter19>

- 27. května 2015 – bylo chváleno jednotné energetické označení elektrických zářivek a žárovek.⁷⁶
- 29. května 2015 – byla podepsaná dohoda mezi Ukrtransgazem a maďarským provozovatelem plynovodů FGSZ o propojení obou soustav.⁷⁷
- 24. června 2015 – byl vytvořen stabilizační rezervní energetický fond ve výši 1 mld. USD.⁷⁸
- 1. července 2015 – začíná proces oddělení distribuce a dodávek zemního plynu u krajských poskytovatelů plynu.⁷⁹
- 6. července 2015 – publikován zákon „O splacení dluhů, které vznikly na velkoobchodním trhu s elektřinou na Ukrajině“.⁸⁰
- 16. července 2015 – vstoupil v platnost zákon č. 514/VIII, jenž ruší pravidlo „O lokálním obsahu“⁸¹. Zároveň byl schválen zákon 626/VIII, který zakazuje stanovení cen /tarifů na komunální služby (plyn, elektřina, teplo), které by byly nižší, než je výrobní cena.⁸²
- 20. července 2015 – Antimonopolní úřad začíná zkoumat trhy s elektroenergetikou ve všech regionech Ukrajiny.⁸³
- 28. srpna 2015 – publikován zákon „O pravidlech využití zemního plynu v době krize“.⁸⁴
- 28. září 2015 – schváleno nařízení Úřadu vlády „O národním akčním plánu v prosazování energetické efektivity do roku 2020“.⁸⁵
- 30. září 2015 – regulátor publikoval důležité kodexy a vzorové smlouvy pro plynárenské společnosti.⁸⁶
- 1. října 2015 – nabyl platnost zákon „O trhu se zemním plynem“.⁸⁷
- 16. října 2015 – zasedání Rady ministrů Energetického společenství. Na této schůzce byla přijata řada důležitých rozhodnutí, které Ukrajina musí brzy implementovat: Direktivu 2012/27/ES ohledně energetické efektivity, Předpis 347/2010 ohledně energetické infrastruktury, Předpis 431/2014 o energetické statistice a také termíny implementace Direktivy 2001/80/ES.⁸⁸

⁷⁶ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 19
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter19>

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 20
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter20>

⁷⁹ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск 22
<http://enref.org/wp-content/uploads/2015/08/Newsletter22.pdf>

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ V roce 2013 byl schválen zákon, který dovozoval stavět elektrárny z obnovitelných zdrojů jenom za předpokladu, že materiály použité na stavbu budou zahrnovat určité procento zdrojů, které byly vytěženy nebo zpracovány na Ukrajině.

⁸² Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск 22
<http://enref.org/wp-content/uploads/2015/08/Newsletter22.pdf>

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 23
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter23>

⁸⁵ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 24
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter24>

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 26
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter26>

⁸⁸ Tamtéž

- 25. Listopadu 2015 – Úřad vlády schválil seznam státních společností, které by měly projít procesem restrukturalizace. Mezi nimi je i většina energetických firem jako Naftogaz, Energoatom, Ukrrenerg, Ukrhydroenergo.⁸⁹
- Prosinec 2015 – Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu se připojilo do otevřeného systému veřejných nákupů ProZorro a také začalo proces publikace finančních hlášení všemi podřízenými agenturami. Zároveň byl schválen zákon, který umožní elektronické tendry.⁹⁰
- 10. prosince 2015 – byl schválen zákon č. 887/VIII „O otevřeném přístupu k informacím ve sféře poskytování elektřiny, zemního plynu, tepla, teplé a studené vody“.⁹¹
- 12. prosince 2015 – Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu zveřejnilo projekt koncepce Energetické strategie Ukrajiny do roku 2035.⁹²
- Prosince 2015 – Agentura spadající pod Ministerstvo obchodu a ekonomického rozvoje vypracovala akční plán 57 kroků, který posune Ukrajinu do TOP-50 států v žebříčku Doing Business v roce 2016 a do TOP-20 států v roce 2017.⁹³
- 4. února 2016 – schválení zákona, který řeší celní otázku u přepravy plynu a také zavádí proceduru zpětného průtoku plynu tzv. backhau. ⁹⁴
- 24. února 2016 – schváleno Strategii reformování systému veřejných zakázek – roadmap.⁹⁵
- 16. března 2016 – Úřad vlády schválil vyhlášku, která předpokládá zvýšení finanční částky na bezpečnost jaderných atomových bloků a také krytu Černobylské jaderné elektrárny.⁹⁶
- 6. dubna 2016 – schváleno zefektivnění elektronických aukcí na těžbu a využití přírodních zdrojů, což by mělo pomoci zapojit více investorů a vytvořit podmínky pro tržní systém.⁹⁷
- 14. dubna 2016 – regulátor schválil postup certifikace provozovatele plynovodů.⁹⁸
- 27. dubna 2016 – Úřad vlády schválil jednotnou cenu plynu pro obyvatelstvo – totožná cena, kterou stát platí za importovaný plyn 6879 UAH/1000 m³ od 1. května 2016.⁹⁹

---

⁸⁹ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 27
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter27>

⁹⁰ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 28
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter28>

⁹¹ Тамтєж

⁹² Тамтєж

⁹³ Тамтєж

⁹⁴ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 31

https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_31

⁹⁵ Тамтєж

⁹⁶ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 32

https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_32

⁹⁷ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 34

https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_34

⁹⁸ Тамтєж

⁹⁹ Тамтєж

- 10. května 2016 – prezident podepsal dohodu o zapojení Ukrajiny do Mezinárodní mezivládní agentury, která podporuje využívání obnovitelných energetických zdrojů (IRENA). Parlamentem schválena 5. prosince 2017.¹⁰⁰
- 13. června 2016 – regulátor schválil Pravidla pro tržní tvorbu tarifů pro koncové odběratele, které by měly nastartovat proces, který povede k úplné likvidaci dotací pro zákazníky.¹⁰¹
- 1. července 2016 – úřad vlády schválil plán restrukturalizace Naftogazu, který by měl splňovat požadavky Třetího energetického balíčku. Měly by se od sebe oddělit skladování a přeprava zemního plynu.¹⁰²
- 13. července 2016 – Úřad vlády schválil program rozvoje vodní energetiky do roku 2026.¹⁰³
- 1. srpna 2016 – prezident podepisuje zákon „O ratifikaci Pařížské dohody“.¹⁰⁴
- Září – říjen 2016 – prvnímu a druhému bloku Zaporožské JE byla prodloužena licence na dalších 10 let ukrajinským Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.^{105,106}
- 22. září 2016 – byl schválen zákon „O trhu s elektroenergetikou“ v prvním čtení.¹⁰⁷
- 4. října 2016 – byly schváleny důležité zákony o ochraně životního prostředí, které prezident 28. října vetoval.¹⁰⁸
- 1. listopadu 2016 – byl schválen zákon, který zařazuje na seznam obnovitelných zdrojů energií vítr a termál.¹⁰⁹
- 7. listopadu 2016 – regulátor schvaluje změny do Metodiky výpočtu plateb za připojení do elektrické sítě pro středně velké podniky 160 KW – 5 MW, což je dalším krokem pro zjednodušení podnikatelského prostředí.¹¹⁰
- 23. listopadu 2016 – Úřad vlády schválil zrušení více než 360 různých norem, které ztěžovaly rozvoj podnikání na Ukrajině.¹¹¹
- 8. prosince 2016 – byla podepsaná dohoda mezi ukrajinským a polským provozovatelem plynovodů o vzájemné spolupráci na propojení obou soustav.¹¹²

¹⁰⁰ Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск № 35 (травень 2016 року) <http://enref.org/wp-content/uploads/2016/07/Newsletter35.pdf>

¹⁰¹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за червень 2016 року http://enref.org/wp-content/uploads/2016/07/Monthly-June-final_1.pdf

¹⁰² Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за липень 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_july_final

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за серпень 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_august_rs

¹⁰⁵ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за вересень 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_september_rs

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за жовтень 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_october_2016_rs_1_

¹⁰⁹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за листопад 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_november_2016_rs_358e47f2548d20

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž

- 19. prosince 2016 – bylo podepsáno memorandum o vzájemné spolupráci mezi Evropskou investiční bankou a ukrajinskou vládou, ve kterém se mluví o prosazování naplánovaných reforem a projektů v období 2017-2020.¹¹³
- 26. prosince 2016 – Úřad vlády předložil zákon „O fondu energetické efektivity“.¹¹⁴
- 28. prosince 2016 – Úřad vlády schválil Koncepti rozvoje těžby zemního plynu do roku 2020 s cílem dosáhnout roční vlastní těžby 27 mld. m³. Zároveň byly zrušeny všechny licence na export zemního plynu na rok 2017.¹¹⁵
- 16. února 2017 – byly schváleny licenční podmínky pro přepravce ropy nebo ropných produktů páteřními produktovody.¹¹⁶
- 15. března 2017 – byly schváleny pravidla rozvoje nových ropných a plynových nalezišť. Zároveň Rada bezpečnosti Ukrajiny rozhodla o pozastavení veškerého obchodu přes hraniční linii Zóny protiteroristické operace (včetně důležitého antracitového uhlí).¹¹⁷
- 21. března 2017 – byl přijat zákon, který by měl pobídnout k větší produkci energie z alternativních zdrojů.¹¹⁸
- 23. Března 2017 – byl přijat zákon o ochraně investic podnikatelů, kteří chtějí zvýšit energetickou efektivitu svého podnikání.¹¹⁹
- 13. Dubna 2017 – byl definitivně schválen zákon „O trhu s elektroenergetikou“.¹²⁰
- 11. Května 2017 – byla podepsaná dohoda o spolupráci mezi Ukrtransnafta a MOL.¹²¹
- 24. Května 2017 – Úřad vlády schválil Koncepti reformování a rozvoje uhelného průmyslu do roku 2020.¹²²
- 31. Května 2017 – Úřad vlády schválil novou koncepci ochrany životního prostředí.¹²³
- 7. Června 2017 – Úřad vlády schválil záměr „Vybudování úložiště jaderného odpadu pro vypracovaný materiál z tuzemských jaderných elektráren“.¹²⁴
- 8. Června 2017 – schválen zákon „O fondu energetické efektivity“.¹²⁵

¹¹² Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за грудень 2016 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_december_2016_rs_6d7e134ec99207

¹¹³ Тамтєж

¹¹⁴ Тамтєж

¹¹⁵ Тамтєж

¹¹⁶ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за лютий 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_february_2017_rs

¹¹⁷ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за березень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_march_2017_rs

¹¹⁸ Тамтєж

¹¹⁹ Тамтєж

¹²⁰ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за квітень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_april_2017_final_rs

¹²¹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за травень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly-may-2017_final_rs

¹²² Тамтєж

¹²³ Тамтєж

¹²⁴ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за червень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_june_rs

- 21. Června 2017 – schválen zákon o energetické efektivitě budov.¹²⁶
- 22. Června 2017 - schválen zákon „O obchodním účetnictví tepelné energie a zásobování vodou“.¹²⁷
- 28. Června 2017 – Ukrenergo podepsal dohodu o podmínkách propojení moldavské a ukrajinské energetických soustav s evropskou.¹²⁸
- 18. Srpna 2017 – Úřad vlády schvaluje Energetickou strategii Ukrajiny do roku 2035 „Bezpečnost, energetická efektivita a konkurenceschopnost“. Zároveň jsou odhlasovány změny podmínek pro dotace na spotřebu zemního plynu.¹²⁹
- 14. Září 2017 – regulátor schvaluje změny do vzoru smlouvy na nákup/prodej elektřiny z obnovitelných zdrojů.¹³⁰
- 8. Října 2017 – byly vytvořeny minimální standardy, které by měly být uplatňovány ke koncovým zákazníkům.¹³¹
- 8. Listopadu 2017 – Úřad vlády schválil novou koncepci „Snížení znečištění ovzduší u velkých spalovacích zařízení“.¹³²
- 6. Prosince 2017 – Úřad vlády schválil vznik nového státního podniku „Národní uhelná společnost“.¹³³
- 13. Prosince 2017 – bylo zvoleno nové složení dozorčí rady Naftogazu.¹³⁴
- 21. Prosince 2017 – schválen zákon „O plánu instalace plynoměrů do všech domácností“.¹³⁵
- 27. Prosince 2017 – regulátor přijal řadu nařízení pro vytvoření nového trhu s elektroenergetikou.¹³⁶

---

¹²⁵ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за червень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_june_rs

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за серпень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_august_2017_rs

¹³⁰ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за вересень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_september_2017_rs

¹³¹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за жовтень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_october_2017_rs1

¹³² Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за листопад 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_november_2017_rs

¹³³ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за грудень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_december_2017_final1_rs

¹³⁴ Tamtéž

¹³⁵ Tamtéž

¹³⁶ Tamtéž

3.2 Reformy plynárenského průmyslu

3.2.1 Reforma trhu

Na základě Dohody o připojení Ukrajiny k Energetickému společenství měla být implementace Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem dokončena do 1. ledna 2012 a od začátku roku 2015 měl být trh se zemním plynem plně liberalizován. Ve stejnou dobu měla vstoupit v platnost větší část legislativy, která je spojená s Třetím energetickým balíčkem.¹³⁷ Jenže minulá vláda v čele s prezidentem Viktorem Janukovyčem nepodnikla téměř žádné kroky k naplnění dříve slíbených požadavků. Po změně vlády se změnila i celková situace jak v energetice, tak i v zahraniční politice. To vytvořilo tlak na novou vládu, aby začala podnikat kroky k reformování vnitřního trhu s plynem. Z ukrajinské strany se zdůrazňovalo téma modernizace produktovodů, především plynovodů a ze strany Evropské Unie byl kladen důraz na větší transparentnost trhu s plynem. Záhy ukrajinská vláda přistoupila k praktickým krokům v přípravě rozdělení Naftogazu (unbundling), což odpovídá požadavkům Třetího energetického balíčku.

Unbundling je jedním z prvků liberalizace trhu, jehož cílem je zavedení podnikatelské soutěže na původně monopolních trzích. Unbundling v energetickém průmyslu spočívá v trvalém rozdělení vertikálně integrovaných energetických skupin a osamostatnění těch činností, které jsou přirozeným monopolem od činností ostatních. Vertikálně integrovanou energetickou společností se rozumí elektrárenská společnost působící zároveň v segmentech přenosu, distribuce a prodeje, případně těžby a výroby.¹³⁸

Již v dubnu 2014 ukrajinský ministr energetiky Prodan deklaroval připravenost Kyjeva spolupracovat se zahraničními investory na modernizaci plynovodů, kdy jenom

¹³⁷ Úřední věstník Evropské unie, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES, 15.7.2003 – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0055&from=CS>

¹³⁸ Milan Vondráček – Tomáš Skuček, Náklady unbundlingu v energetice: konkurenční prostředí ve prospěch zákazníka, nebo příliš drahý experiment?, VŠE 2008 – <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=eam&pdf=102.pdf>

první etapu ocenil na 4 mld. USD.¹³⁹ Na konci dubna se představitelé Evropské komise sešli s vedením Naftogazu¹⁴⁰, kde probrali reformování společnosti, aby mohlo dojít k úplné integraci do evropského energetického trhu a nedošlo tak k ohrožení přenosu plynu přes Ukrajinu do členských zemí EU v dalších zimních obdobích.

V květnu téhož roku se Naftogaz připojil do systému zobrazování zásob v plynových zásobnících AGSI+, což zcela odpovídá standardům Asociace evropských operátorů zásobníků zemního plynu (GSE). Ve stejnou dobu i Ukrtransgaz (dceřiná společnost Naftogazu, která se zabývá přepravou plynu) začal zveřejňovat data o objemech přenosu plynu přes své plynovody.¹⁴¹ Ve stejnou dobu na základě nařízení č. 172 úřad vlády schválil vznik dvou akciových společností ve vlastnictví státu v rámci Ukrtransgazu: Ukrajinské magistralní plynovody a Ukrajinské zásobníky plynu. Zároveň Ukrtransgaz měl převzít veškeré aktivity s přenosem plynu, které v minulosti patřily pod Naftogaz.¹⁴² Kompletní oddělení se mělo uskutečnit v roce 2017, avšak Naftogaz do současné doby blokuje toto rozhodnutí. Nejdříve se kvůli majetkovému rozdělení čekalo na rozhodnutí arbitráže ve Stockholmu mezi Gazpromem a Naftogazem. Po vyhlášení rozsudku představitelé Naftogazu argumentovali tím, že smlouva s Gazpromem do roku 2019 nedovoluje majetkové rozdělení společnosti Naftogaz.¹⁴³ Tyto kroky by nepochybně napomohly vzniku opravdu nezávislého provozovatele přenosové soustavy a zároveň nezávislého provozovatele zásobníků, se kterými se počítá v závazné směrnici 2009/73/ES. Mělo by to umožnit větší státní kontrolu nad energetickými společnostmi a zároveň přístup západních plynových společností k využití kapacit ukrajinských plynovodů nebo plynojemů.

V srpnu 2014 byl schválen zákon č. 4116a, který určuje, že provozovatelem plynovodů nebo zásobníků zemního plynu mohou být pouze společnosti, které jsou buď 100 % ve vlastnictví státu, nebo alespoň z 51 % ve vlastnictví státu. Zbytek podílu může patřit partnerům z Evropské Unie, USA nebo členů Energetického společenství, které

---

¹³⁹ Економічна правда 23.4.2014 – <https://www.epravda.com.ua/news/2014/04/23/443984/>

¹⁴⁰ Нафтогаз група, Нафтогаз провів зустрічі з представниками НАТО та Європейської комісії в Брюсселі, 10.4.2015 – <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/DFBAFDB53F6C84C3C2257E230058FB1B?OpenDocument&year=2015&month=10&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&Click=>

¹⁴¹ Еспресо ТВ 6.5.2014 –

https://espresso.tv/news/2014/05/06/usya_yevropa_bachytyme_skilky_hazu_v_nashykh_pidzemnykh_skhovyschakh

¹⁴² МИХАИЛ БНО-АЙРИЯН, Дьявол в деталях. Как будут делить "Нафтогаз", Экономическая правда 2.7.2016 – <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2016/07/2/597900/>

¹⁴³ Interfax Ukraine 8.5.2018 – <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/503894.html>

mají certifikát ENTSO-G.¹⁴⁴ Jedná se o velmi důležitou legislativu, která umožní budoucí převod velkých státních plynárenských gigantů na akciové společnosti a dovolí evropským partnerům kupovat zemní plyn již na rusko-ukrajinské hranici, přičemž se zaplatí pouze tranzitní poplatky provozovateli ukrajinských plynovodů, což napomůže zvýšit transparentnost celého přenosu.¹⁴⁵ Osamostatnění obou společností může také zvýšit zisky pro provozovatele zásobníků, protože někteří experti tvrdí, že na ukrajinském plynárenském průmyslu v současnosti nejsou tak zajímavé plynovody, jako spíš zásobníky zemního plynu, které jsou unikátní svou kapacitou.¹⁴⁶

V lednu roku 2015 byla prezidentem Petrem Porošenkem podepsaná Strategie rozvoje „Ukrajina – 2020“, která mj. obsahovala reorganizaci Naftogazu podle požadavků Třetího energetického balíčku, úplnou reformu způsobu stanovení cen plynu, odstoupení od dotačního systému a přilákání investic do modernizace plynovodního systému.¹⁴⁷ Programové prohlášení vlády, které navazuje na prezidentův výnos, také počítalo s prosazením řady reforem, jako jsou mezinárodní tendr na rekonstrukci plynovodů se zapojením Evropské investiční banky a Evropské banky pro obnovu a rozvoj do roku 2020, příprava projektu LNG terminálu a vybudování nového plynového potrubí mezi Ukrajinou a Polskem.¹⁴⁸ Bohužel do současnosti všechny tyto projekty zůstaly pouze u slibů.

V dubnu 2015 byl schválen důležitý zákon „O trhu se zemním plynem“, který byl vypracován ve velmi těsné spolupráci s odbornými zástupci z Energetického společenství. V této legislativě se objevily velmi důležité body jako transparentní fungování tržního systému na trhu s plynem, bezpečnost dodávek, ochrana spotřebitelů nebo možnost si svobodně vybrat svého dodavatele na základě nejlepší cenové nabídky. „Tento zákon je důležitým krokem k integraci Ukrajiny do Evropské unie. Díky němu bude trh se zemním plynem více transparentní a srozumitelný pro investory, podpoří konkurenci a jasně vymezí funkce státu. Je důležité, že zákon obsahuje mechanismy jak kontroly kvality služeb, tak i podpory zranitelným zákazníkům“ – takto se vyjádřil

¹⁴⁴ UNIAN, Рада ухвалила закон про реформу управління ГТС, 14.8.2014

<https://economics.unian.ua/energetics/951213-rada-uhvalila-zakon-pro-reformu-upravlinnya-gts.html>

¹⁴⁵ Protože se ukrajinský parlament několikrát nebyl schopen schválit tento zákon, hrozilo, že odstoupí premiér Arsenij Jaceňuk. Nakonec se však povedlo domluvit po dlouhých dvou měsících a zákon byl napotřetí schválen.

Voice of America, Яценюк подає у відставку – 24.5.2014 <https://ukrainian.voanews.com/a/yatseniuk/1964409.html>

¹⁴⁶ Зп.ua, Алла Єрьоменко, Майбутній оператор ГТС: яким йому бути і чому? 10.2.2017 –

https://dt.ua/energy_market/maybutnij-operator-gts-yakim-yomu-but-i-chomu-.html

¹⁴⁷ Указ президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015?test=4/UMfPEGznhh0VS.Zi7xTn9PHI4/2s80msh8Ie6>

¹⁴⁸ Кабінет міністрів України, розпорядження н. 213 4.3.2015 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248017504>

předseda představenstva Naftogazu Andrij Kobolev.¹⁴⁹ Zároveň zdůraznil, že zákon jenom vytváří rámec ve snaze o to, aby fungoval, proto musí být schválena řada dalších prováděcích předpisů. Největší diskuzi ke schvalování zákona vyvolal pozměňovací návrh č. 213. Dle poslance Antona Heraščenka z Lidové fronty tento návrh vrací zpět do vlastnictví státu všechny plynárenské distribuční sítě, které se po privatizaci oblgazů¹⁵⁰ ocitli pod kontrolou struktur, které jsou blízké k ukrajinskému oligarchovi Dmytrovi Firtašovi. Vedoucí analytického centra DIXI Group Roman Nicovič, který se mj. zabývá prosazováním reformy v energetickém průmyslu, ke schválenému zákonu řekl, že na Ukrajině bylo běžnou praxí, že oblgazy podepisovaly smlouvy o správceství se státem, kterému sítě patří. „Jedná se o poměrně exotický způsob, kterému ve státech Evropské unie není obdoby. Pokud si pronajímáš nějaký majetek, tak přece musíš pravidelně platit nějakou částku buď formou koncese, nebo pronájmu. Nyní stát, jako vlastník distribuční sítě, bude dostávat finanční prostředky od oblgazů za provoz.“¹⁵¹

V září 2015 Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu a regulátor¹⁵² zveřejnili další důležitý balíček reform, které ruší většinu regulačních nařízení, které v minulosti vznikly a pokřivovaly trh. Úplná liberalizace trhu by měla být dokončena do dubna 2017, do té doby mělo platit přechodné období.¹⁵³ V prosinci 2015 byl také na období tří let vybrán dodavatel „poslední naděje“, který je nucen dodávat zákazníkovi zemní plyn po dobu 60 dnů, než si zákazník dokáže podepsat smlouvu s novým poskytovatelem. Tento dodavatel má dodávat plyn zákazníkům, kterým původní dodavatel zkrachoval nebo se dostal do insolvence. Vítězem se stal Naftogaz.¹⁵⁴ Byly také zveřejněny důležité normy, jako jsou například pravidla poskytování zemního plynu, kodex distribučních soustav, kodex přenosových soustav, kodex zásobníků plynu, vzorové smlouvy na rozdělení, přenos a dodávky plynu spotřebitelům, poskytování plynu dodavateli „poslední naděje“ a regulaci zásobníků (naplňování a

¹⁴⁹ Interfax Ukraine, Закон про ринок природного газу - важливий крок інтеграції України та ЄС - голова "Нафтогазу", 10.4.2015 – <https://ua.interfax.com.ua/news/general/260003.html>

¹⁵⁰ Oblgazy – jsou většinou monopolními poskytovateli plynu na krajské úrovni. V jejich kompetenci byly přenos a dodávky plynu ke koncovým uživatelům.

¹⁵¹ BBC Ukraine, Закон про ринок газу: що він змінить і коли?, 10.4.2015 – https://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/04/150410_gas_market_law_az

¹⁵² Regulátor – nezávislý energetický regulátor, který má za úkol dohlížet nad energetickým trhem. Je jednou z podmínek Třetího energetického balíčku.

¹⁵³ Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Проект постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про покладання спеціальних обов’язків на суб’єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу“ 25.8.2015 – http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245038231&cat_id=35082

¹⁵⁴ Українська правда, Кабмін визначив "Нафтогаз" постачальником "останньої надії", 14.12.2015 – <https://www.pravda.com.ua/news/2015/12/14/7092515/>

odběr). Byl také schválen algoritmus rozdělení peněz, které putují od odběratelů, které jsou ve speciálním režimu. Na všech těchto reformách spolupracovali odborníci z Energetického společenství, konzultanti z Evropské unie a Světové banky.¹⁵⁵

4. února 2016 došlo k rozšíření původního zákona „O trhu se zemním plynem“ o celní kontrolu. Došlo k vyjasnění, jaké clo se má platit a jak se má postupovat v případě zpětného průtoku plynu – tzv. backhau, který právě tento zákon umožnil. Mimo jiné tento zákon obsahoval i důležitou část, která se věnovala redukci obsahu plynových rezerv, jež mají dodavatele mít v plynových zásobnících. Jednalo se o důležitou překážku pro vytvoření trhu s plynem, protože naprostá většina dodavatelských firem neměla vybudované dostatečné kapacity pro uschovávání plynu.¹⁵⁶

Na konci listopadu vstoupil v platnost zákon o novém regulátorovi trhu s plynem podle požadavků Evropské unie.¹⁵⁷ O silné zainteresovanosti různých mocenských politických skupin v tomto orgánu vypovídá fakt, že za posledních 15 let se jedná o desátý zákon o regulátorovi.

Nejdůležitější a zároveň největší součástí trhu s plynem je státní podnik Naftogaz. Jeho dceřiné společnosti staví, provozují a spravují tranzitní plynovody, zároveň rozdělují zemní plyn, spravují zásobníky plynu nebo se zabývají průzkumem a těžbou plynu na celém území Ukrajiny. Zaměstnává více než 75 tisíc pracovníků.¹⁵⁸ I když se jedná o obrovskou společnost, která je jednou z největších i mezi plynárenskými konkurenty v Evropě, nutně potřebuje reformy, které by zavedly větší transparentnost, větší nezávislost a vyšší efektivitu. Při důkladné analýze lze konstatovat, že se jedná o podnik s post-komunistickou strukturou, která je velmi málo efektivní. Naftogaz musí být reformován ze dvou důvodů¹⁵⁹:

¹⁵⁵ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Проекти за 2015 рік – <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=13266&cpage=1>

¹⁵⁶ Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 31 https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_31

¹⁵⁷ ЗАКОН УКРАЇНИ Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, 22.9.2016 – <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1540-19?test=4/UMfPEGznhhk7n.ZizpgcKzHI48ks80msh8Ie6>

¹⁵⁸ Перші паростки „Річний звіт 2016“, Нафтогаз, 2016 – http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Annual_report_eng_170608.pdf

¹⁵⁹ Антон Антоненко, Роман Ніцович, Олена Павленко та Крістіан Такац, Реформа енергетичного сектору України: важливі незавершені завдання, Carnegie Europe, 5.2.2018 – https://carnegieendowment.org/files/Ukraine_Energy_reform_UKR_Final.pdf

1. na základě smlouvy s Energetickým společenstvím musí dojít k „unbundlingu“ – rozdělení přenosu a dodávek. Musí vzniknout dvě společnosti, které budou mít jinou vlastnickou strukturu. Tento slib Ukrajina dala také Mezinárodnímu měnovému fondu, Světové bance, Evropské bance pro obnovu a rozvoj a hlavně je zaznamenán v Asociační dohodě s Evropskou unií;
2. Ukrajina jako majoritní vlastník by měl být zainteresován v prosazení reformy, které povedou k větší transparentnosti, efektivitě a zavedení trhu se zemním plynem s jasnými pravidly. Naftogaz je největším přispěvatelem do státního rozpočtu (2,6 mld. USD neboli 10 % rozpočtu v roce 2016), ale zároveň jako státní monopol čerpá velké objemy dotací a hlavně vytváří velký potenciál pro korupci, která se může odehrávat jak mezi manažery firmy, tak i ve vztahu oblgaz – Naftogaz.^{160, 161}

V roce 2016 Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu poslalo do Energetického společenství plán reformy Naftogazu a byla dokonce vybrána nezávislá dozorčí rada, která se skládala většinou z nezávislých zahraničních expertů a po jednom představiteli z vlády a Naftogazu. Avšak už v září 2017 všichni členové dozorčí rady odstoupili a odůvodnili to velkým tlakem ze strany vlády, a že v takových podmínkách nemůžou fungovat jako nezávislý orgán. To samozřejmě vyvolalo velkou vlnu nevole ze strany západních partnerů, a proto Ukrajina byla nucená jednat velmi rychle a najít cestu, jak tento konflikt vyřešit. Po třech měsících dohadování a celkem složitém schvalovacím procesu v Parlamentu se podařilo prosadit novou nezávislou dozorčí radu, která během krátké doby znovu dokázala vypracovat akční plán prosazování reformy nutných pro Naftogaz.¹⁶²

Důležitou překážkou reformování Naftogazu byl také velký soudní spor s Gazpromem z roku 2014 u Stockholmské arbitráže.¹⁶³ V návaznosti na tento spor Naftogaz tvrdil, že restrukturalizaci společnosti se dá uskutečnit pouze po vynesení rozsudku (více v podkapitole Bezpečnost dodávek). Po vynesení měly vzniknout dvě

¹⁶⁰ Zde je potřeba zmínit, že majitelem většiny oblgazů je Dmytro Firtaš, který už delší dobu pobývá ve Vídni a jedná se o jednoho z nejbohatších oligarchů na Ukrajině.

¹⁶¹ Перші паростки „Річний звіт 2016“, Нафтогаз, 2016 – http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Annual_report_eng_170608.pdf

¹⁶² Алла Єрьомєнко, ZN.UA, Реформа ринку газу: перехвалили..., 17.11.2017 – https://dt.ua/energy_market/reforma-rinku-gazu-perehvalili-260544_.html

¹⁶³ Více v podkapitole „Bezpečnost dodávek“.

nové společnosti: Ukrajinské magistrální plynovody na základě Ukrtransgazu a Ukrajinské zásobníky plynu.

Přestože jsme byli svědky mnoha reforem na trhu se zemním plynem během let 2014-2016, v roce 2017 se v této sféře neudělalo prakticky nic. Vypadá to, že po třech letech prosazování reforem se stroj zadrhl a znovu začíná, jak známe z dob po Oranžové revoluci, přehazování kompetencí z jedné strany na druhou. Jedinou změnou vedle nové dozorčí rady byl zákon „O plánu instalace plynoměrů do všech domácností“ z konce prosince 2017. Tento zákon nabízí zákazníkovi vlastní instalaci plynoměru, tyto výdaje mu budou v budoucnu proplaceny z peněz za spotřebovaný plyn.¹⁶⁴

3.2.2 Cenová politika

Důležité kroky byly podniknuty také v cenové politice, kde došlo k postupnému navyšování cen a zároveň přizpůsobení sociálního systému dotací. 3. dubna 2014 se Výbor pro dohled v energetické sféře rozhodl zvýšit maloobchodní ceny plynu pro obyvatele o 56 %, pro státní organizace o 64,2 %, pro průmyslové zákazníky o 29,1 %.¹⁶⁵ Podle odhadů kvůli tomuto navýšení až 4,5 mil domácností bude žádat o dotaci ze sociálních důvodů. Avšak ani toto navýšení cen není dostačující a dle slov ředitele Naftogazu A. Koboleva „nevyřeší ekonomickou situaci společnosti“, proto sám přišel s radikálnější myšlenkou, že se má zavést jednotná cena, která by odpovídala ceně importovaného zemního plynu +10 % provize pro Naftogaz.¹⁶⁶ Je pravda, že tento způsob kalkulace by napomohl transparentnosti, ale zároveň by velice pravděpodobně vyvolal masu nepokojů.

Nejvíce rezonující reformou v roce 2015 bylo, stejně jako v roce 2014, zvýšení tarifů obyvatelstvu. Tentokrát se jednalo o velmi radikální nárůst o 285 %. Minimální tarif vyrostl 3,3krát na 3600 UAH/1000 m³ při spotřebě do 1200 m³, cena při vyšší

¹⁶⁴Еспресо ТВ, Порошенко підписав закон про встановлення споживачам газових лічильників, 16.1.2018 – https://espresso.tv/news/2018/01/16/poroshenko_pidpysav_zakon_pro_vstanovlennya_spozhyvacham_gazovykh_lichylnykyv

¹⁶⁵ZN.UA, НКРЕ зрівняла ціни на газ для промисловості і бюджетників, підвищивши їх з 1 квітня на 29 % і 64 %, 31.3.2014 – https://dt.ua/ECONOMICS/nkre-zrivnyala-cini-na-gaz-dlya-promislovosti-i-byudzhetnykiv-pidvischivshi-yih-z-1-kvitnya-na-29-i-64-140725_.html

¹⁶⁶ZN.UA, Андрій Кобольєв, Ціна газової незалежності, 21.8.2014 – https://dt.ua/energy_market/cina-gazovoyi-nezalezhnosti-_.html

spotřebě byla stanovena na úrovni 7188 UAH/1000 m³.¹⁶⁷ V roce 2016 došlo ke sjednocení všech tarifů v jeden a zavedla se jednotná cena 6879 UAH/1000 m³.¹⁶⁸ Stalo se tak po dlouhé době, ne-li poprvé, že cena tarifu na plyn se dala spočítat. Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu cenu vysvětlovalo takto: „Základem je předpokládaná velkoobchodní cena zemního plynu, která bude na německém hubu NCG, k tomu se připočte cena za tranzitní poplatky za přepravu plynu od NCG k západním hranicím Ukrajiny (podle stanovených cen operátorů přenosových soustav) a na závěr je potřeba připočíst tarif, který stanovil regulátor za přepravu plynu přes hranice do ukrajinských plynovodů.“¹⁶⁹ Podle některých expertů tento způsob výpočtu ceny znemožňuje původně plánovaný přechod na tarifní systém „vstup, výstup“¹⁷⁰. Toto téma pochopitelně hned vzápětí začali zneužívat různí populističtí a levicoví politici, kteří začali svolávat protestující do ulic.¹⁷¹

3.2.3 Liberalizace na krajské úrovni – tzv. oblgazy

Dalším citlivým tématem byl regionální trh, který bylo potřeba zcela liberalizovat, hlavně oddělit dodávky od distribuce, jak to nařizuje Třetí energetický balíček. Proto již v březnu 2014 Výbor pro dohled v energetické sféře nařídil Krajským poskytovatelům zemního plynu (dále oblgazy) optimalizovat výdaje a obzvlášť snížit požadavky na dotace od státu za přepravu plynu ke koncovým zákazníkům.¹⁷² V měsíci červenci téhož roku vláda schválila seznam podniků, které bude potřeba postupně privatizovat, mezi nimiž byly i oblgazy. Ale vzhledem k tomu, že část jich již bylo do roku 2014 privatizovaných, tak zbývalo prodat pouze menší části, které byly ještě ve vlastnictví státu.¹⁷³

¹⁶⁷ КАТЕРИНА РЕШУК, Еспресо ТВ, Наскільки зросли комунальні тарифи за 2 роки, 11.5.2016 – https://espreso.tv/article/2016/05/11/yak_zminyuvalysya_taryfy

¹⁶⁸ Урядовий портал, Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2015 р. № 758, 1.10.2015 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249005214>

¹⁶⁹ Алла Єрьоменко, ZN.UA, Рынок газа Украины: "Нормальные герои всегда идут в обход"?! 2.7.2016 – https://zn.ua/energy_market/rynok-gaza-ukrainy-normalnye-geroi-vsegda-idut-v-obhod-.html

¹⁷⁰ Jedná se o způsob výpočtu ceny, kterou máme například v ČR, kde existuje fixní tarif za kapacitu vašeho plynoměru, ve kterém jsou již započteny všechny druhy poplatků, jako je přeprava, atd.

¹⁷¹ BBC, Протести в Києві: кілька тисяч людей і затори, 15.11.2016 – https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/11/161115_protest_upd_dk

¹⁷² Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, ЛИСТ № 1563/17/47-14, 14.03.2014 – <http://www3.nerc.gov.ua/?id=10314>

¹⁷³ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, РОЗПОРЯДЖЕННЯ н.667, Про затвердження переліку об'єктів права державної власності, що підлягають приватизації у 2014 році, 17.7.2014 – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/667-2014-%D1%80?test=4/UMfPEGznhhk7n.ZizpgcKzHI48ks80msh8Ie6>

V roce 2015 byl nastartován proces rozdělení funkcí distribuce a prodeje. Začaly vznikat nové společnosti, které postupně dostávají licence od regulátora. Tím pádem spotřebitel musí od této chvíle uzavírat smlouvy se dvěma společnostmi – prodejcem plynu podle tarifů a firmou, která zajišťuje distribuci.¹⁷⁴

3.2.4 Dostup do plynovodné sítě

Na základě Dohody o připojení Ukrajiny do Energetického společenství, mělo být v této věci implementováno Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1775/2005 ze dne 28. září 2005 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám do 1. ledna 2012, ale vzhledem k tomu, že Evropská rada a parlament schválily Nařízení 715/2009, které původní nahrazovalo, tak do 1. ledna 2015 měla vstoupit v platnost větší část legislativy, která je spojená se Třetím energetickým balíčkem.¹⁷⁵

15. července 2014 regulátor zveřejnil první analytickou zprávu, která poukazovala na pozitivní trend v této oblasti. Obzvláště se vyzdvihovaly změny v připojení do jediného plynárenského systému, které zavedly větší transparentnost a vyšší požadavky na bezpečnost.¹⁷⁶ Další důležitou změnou byly reversní dodávky plynu z Evropské unie na Ukrajinu. První společnost, která uskutečnila první dodávky, byla německá společnost RWE a putovaly přes hranici s Polskem.¹⁷⁷ V dubnu 2014 byly uzavřeny dvě smlouvy o reversních dodávkách, a to mezi Ukrtransgazem a polským operátorem Gaz-System SA a pak se slovenskou společností Eustream o využití trasy Vojany-Užhorod s max. kapacitou 22 mil m³/rok od září 2014 (i když v listopadu 2014 po technických změnách na ukrajinské straně nakonec došlo k navýšení až na 31,5 m³/rok¹⁷⁸).

¹⁷⁴ ДАНИЛО НЕСТЕРОВ, Економічна правда, Стартовий енергетичний пакет. Хто продаватиме газ, 28.7.2015 – <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/07/28/552164/>

¹⁷⁵ Úřední věstník Evropské unie, NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 715/2009, 14.8.2009 – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0715&from=EN>

¹⁷⁶ НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ, Звіт про повторне відстеження результативності регуляторного акта, 15.7.2014 – <http://www3.nerc.gov.ua/?id=11452>

¹⁷⁷ Капітал, Німецькая RWE намерена увеличит реверс газа в Україну, 14.8.2014 – <https://www.capital.ua/ru/news/26998-nemetskaya-rwe-namerena-uvlichit-revers-gaza-v-ukrainu>

¹⁷⁸ SME.SK, Plynovodom Vojany-Užhorod sa prepraví viac plynu ako sa čakalo, 4.11.2014 – <https://ekonomika.sme.sk/c/7476306/plynovodom-vojany-uzhorod-sa-prepravi-viac-plynu-ako-sa-cakalo.html>

Přestože v roce 2017 nebylo prosazeno mnoho změn v rámci reformy trhu, za poslední tři roky byla vybudována určitá důvěra mezi západními společnostmi a Naftogazem nebo jeho dceřinými společnostmi. Na základě zákona o rozvoji trhu s plynem byl zabezpečen Ukrtransgazem vstup evropských společností na ukrajinský vnitřní trh. Podařilo se to například francouzské firmě Engie, švýcarské DufEnergy, americké TrailStone, švýcarsko-singapurské Trafigura nebo ázerbájdžánské Socar.¹⁷⁹ Byli jsme také svědky normalizace zlepšení podmínek spolupráce Ukrajiny a Evropské unie ve věci společného využití ukrajinských plynovodů. Tak například pro rozšíření možností spolupráce s evropskými společnostmi v uchovávání plynu Ukrtransgaz zaregistroval u Státní fiskální služby Ukrajiny celní sklad na základě desíti plynových úložišť.¹⁸⁰ Tento způsob dává možnost uchovávat plyn zahraničním investorům bez proclení po dobu 1000 dnů. Jednou z prvních firem, která toho využila, byla česká firma Moravské naftové doly (MND).¹⁸¹ Celý tento proces má jednu velkou nevýhodu, a to že plyn, který je uchováván v celním skladě, je výhodné využívat jenom na vnitřním trhu a tato situace se nezmění, dokud nedojde ke změně vstupních a výstupních tarifů na ukrajinské plynovody.

V březnu regulátor přijal nařízení č. 348, které zavádělo zvláštní tarify pro firmy poskytovatele, jak na místě vstupu do systému ukrajinských plynovodů, tak i na místě výstupu – pro kupujícího. Už v na konci dubna Administrativní soud města Kyjeva toto nařízení zrušil, protože se jednalo o neférovou praxi, kdy firmy musely platit dvakrát.¹⁸² Naopak celkem vhodným krokem bylo schválení nařízení č. 615, které zavádělo virtuální místa vstupu a výstupu plynovodů a také zjednodušovalo požadavky pro finanční zabezpečení služeb balancování systému plynovodů. Na druhou stranu tato legislativa dovoluje jednodušší neoprávněný odběr plynu. I proto hned záhy Naftogaz a Ukrtransgaz podal žádost k soudu o zrušení tohoto nařízení.¹⁸³

---

¹⁷⁹ Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за лютий 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_february_2017_rs

¹⁸⁰ Укртрансгаз, Укртрансгаз відкриває митний склад для іноземних та українських трейдерів, 13.6.2017 – <http://utg.ua/utg/media/news/2017/06/ukrtransgaz-vidkrivae-sklad-dla-treideriv.html>

¹⁸¹ УКРІНФОРМ, Європейські трейдери почали заповнювати «митний склад» Укртрансгазу, 19.9.2017 – <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2307944-evropejski-trejderi-pocali-zapovnuvati-mitnij-sklad-ukrtransgaz.html>

¹⁸² УНІАН, Суд зупинив дію постанови НКРЕКП про тарифи на вхід і вихід з ГТС, 4.5.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1907036-sud-zupiniv-diyu-postanovi-nkrekp-pro-tarifi-na-vhid-i-vihid-z-gts.html>

¹⁸³ Юрій Котнюк, Юридичний Вісник України, НАФТОГАЗ ПРОТИ НКРЕКП, АБО ЧОМУ НЕПОТРІБНО ШТРАФУВАТИ КРАДІВ ГАЗУ?, 15.3.2017 – <http://yvu.com.ua/naftogaz-proty-nkrekp-abo-chomu-nepotribno-shtrafuvaty-kradiyv-gazu/>

V roce 2017 se sešlo několik velmi dobrých iniciativ v mezinárodní spolupráci. Jako první se jednalo o ukrajinsko-polský hub¹⁸⁴ na základě existující infrastruktury, kterou má doplnit interkonektor Ukrajina – Polsko. V únoru dokonce Ukrtransgaz spolu s polským GAZ – Systém organizovaly setkání s potenciálními zájemci o přepravu plynu pomocí tohoto plynovodu. Stavba ale začne až ve chvíli, kdy bude zjištěn potenciální zájem o naplnění kapacity, a budou podepsány odpovídající dlouhodobé smlouvy.¹⁸⁵ Podle vedení Ukrtransgazu by měl za 5 let vzniknout na základě plynového hubu trh s plynem pro státy střední a východní Evropy, který by mohl konkurovat těm v západní Evropě především cenou. Předpokladem fungujícího hubu je zajištění dodávek zemního plynu z více zdrojů. Vedle ruského plynu by měly být zajištěny dodávky norského plynu přes interkonektor Norsko-Polsko. Dalším zdrojem plynu by měly být terminály LNG, které mohou zajistit plyn z Kataru nebo USA.¹⁸⁶

Další iniciativou byla schůzka Ukrtransgazu s rumunským operátorem SNTGN Transgaz SA o obnovení dodávek plynu přes stanici Mediesu Aurit-Tekovo, jak ve směru Ukrajina-Rumunsko, která v současné době nefunguje kvůli nízkému tlaku, tak i virtuálně ve směru Rumunsko-Ukrajina.¹⁸⁷ Podobná jednání se uskutečnila i s Moldavským provozovatelem přenosové soustavy.¹⁸⁸

Ještě jedním zajímavým projektem, kterého se Ukrajina chce zúčastnit, je vybudování plynovodného spojení Chorvatsko – Maďarsko – Ukrajina, který by přiváděl plyn z terminálu LNG na chorvatském pobřeží. Zároveň velkou výhodou bylo propojení plynárenských soustav všech tří států.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Hub – plynová burza, kde se dá nakoupit zemní plyn za spotové ceny.

¹⁸⁵ Ася Красоха, УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ НОВИНИ, Україна та Польща розпочали оцінку доцільності побудови газового інтерконектора, 6.4.2018 – <http://www.unn.com.ua/uk/news/1724027-ukrayina-ta-polscha-rozпочali-otsinku-dotsilnosti-pobudovi-interkonektora>

¹⁸⁶ УНІАН, Україна і Польща планують протягом 5 років створити європейський газовий хаб, 7.6.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1962331-ukrajina-i-polscha-planuyut-protyagom-5-rokiv-stvoriti-evropeyskiy-gazoviy-hab.html>

¹⁸⁷ Fi.НОВИНИ, Україна планує транспортувати газ з Румунії, 3.7.2017 – <https://news.finance.ua/ua/news/-/405505/ukrayina-planuye-transportuvaty-gaz-z-rumuniyi>

¹⁸⁸ Укртрансгаз, Україна та Молдова розпочинають консультації з учасниками ринку щодо угоди про взаємодію ГТС, 31.1.2017 – <http://utg.ua/utg/media/news/2017/01/ukraine-moldova-consult-2017.html>

¹⁸⁹ ЦЕНЗОР.НЕТ, Україна зацікавлена в створенні "газового коридору" з Угорщиною і Хорватією, - Гройсман, 13.6.2017 – https://ua.censor.net.ua/news/443848/ukrayina_zatsikavlena_v_stvorenni_gazovogo_korydoru_z_ugorschynoyu_i_horvatiyeyu_groyisman

3.2.5 Bezpečnost dodávek zemního plynu

Stejně jako v případě reformy trhu nebo dostupu do sítí, tak i v bezpečnosti dodávek byla Ukrajina v roce 2014 pozadu. Na základě Dohody o připojení Ukrajiny do Energetického společenství, měla být v této věci implementována Směrnice Rady (ES) 2004/67/ES ze dne 26. dubna 2004 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu do 1. ledna 2012. Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu, Výbor pro dohled v energetické sféře a Naftogaz měly vypracovat akční plán, jak zajistit bezpečnost dodávek zemního plynu.

Klíčovou událostí v otázce bezpečnosti dodávek bylo 16. června 2014, kdy Naftogaz a Gazprom zastavily jednání a podaly jeden na druhého žaloby k Arbitrážnímu soudu ve Stockholmu. Gazprom žádá Naftogaz splatit 4,5 mld. USD dluhů, naopak Naftogaz požaduje 6 mld. USD za přepravu plynu a zároveň zrušení všech politicky motivovaných paragrafů ve smlouvě, které nabízejí Gazpromu monopolní postavení.^{190,191}

Zásadním způsobem, jak se Ukrajina snaží řešit bezpečnost dodávek, je nahrazování zemního plynu jinými zdroji a také snižování spotřeby. Proto v roce 2014 Ministerstvo regionálního rozvoje vypracovalo plán, jak snížit podíl importu zemního plynu. Klíčovou roli zde hrají právě jiné energetické suroviny, které se mají postupně zavádět. Například 9. července 2014 bylo vládou přijato nařízení č. 293, které zavádí dotační tarif pro nerezidenční zákazníky na elektřinu, která se užívá pro topení a ohřev vody, nahrazující zemní plyn. Tyto kroky se mohou ukrajinské vládě silně vymstít, jelikož ekonomika nepřechází na moderní technologie, ale naopak se vrací zpět k fosilním palivům, které jsou v krátkodobém hledisku levnější, avšak z dlouhodobého způsobují zaostávání ekonomiky. Navíc se jedná o zcela opačný směr, než kterým se vydali západní partneři, od kterých ukrajinská vláda nezbytně potřebuje investice.¹⁹²

Podle výsledků zprávy Energetického společenství o stavu integrace trhu se zemním plynem, která byla připravená k jednání skupiny CESEC (Central and South

¹⁹⁰ Корреспондент.net, Нафтогаз подав позов до Стокгольмського арбітражу щодо ціни на газ від Газпрому, 16.6.2014 – <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3378790-naftogaz-podav-pozov-do-stokholmskoho-arbitrazhu-schodo-tsiny-na-gaz-vid-gazpromu>

¹⁹¹ Корреспондент.net, Газпром подав на Нафтогаз до Стокгольмського арбітражу позов про стягнення боргу, 16.6.2014 – <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3378745-gazprom-podav-na-naftogaz-do-stokholmskoho-arbitrazhu-pozov-pro-stiahnennia-borhu>

¹⁹² ZN.UA, Чи потрібна конкуренція на ринку теплогенерації, 3.10.2014 – https://dt.ua/energy_market/chi-potribna-konkurenciya-na-rinku-teplogeneraciyi-abo-yak-obigrati-ukrayinciv-zekonomiti-byudzhetni-koshti-ta-zmenshiti-zalezhnist-ukrayini-vid-prirodnogo-gazu-.html

Eastern Europe Connectivity) 28. září 2017, Ukrajina splnila všechny požadavky ve sféře bezpečnosti dodávek zemního plynu.¹⁹³

31. května 2017 Arbitrážní soud ve Stockholmu vynesl rozsudek v prvním sporu mezi Naftogazem a Gazpromem ohledně smlouvy o dodávkách plynu na Ukrajinu od roku 2009. Podle zpráv Naftogazu soud zcela zamítl požadavek Gazpromu ohledně aplikace principu „ber nebo plat“, také uspokojil požadavek Naftogazu o přehodnocení smluvní ceny s ohledem na tržní podmínky. Mimo to byl zrušen zákaz reexportování zemního plynu Naftogazem.¹⁹⁴ 22. prosince 2017 bylo rozhodnuto o zamítnutí požadavku Gazpromu o zaplacení dluhu ve výši 56 mld. USD za období 2009-2017 podle principu „ber nebo plat“. Také se Naftogazu podařilo obhájit snížení povinného ročního odběru zemního plynu na 5 mld. m³. Jedná se o velmi důležité rozhodnutí, které pravděpodobně do budoucna umožní obchod s plynem mezi Ukrajinou a Ruskem na tržních principech, které budou výhodné pro obě strany.^{195,196} Že se situace s obchodem s plynem mění, ukázal rok 2017, kdy objem tranzitu plynu do Evropy za celý rok překonal rok 2016 o 13,7 % a dosáhl rekordního objemu 93,5 mld. m³.¹⁹⁷

Na závěr je potřeba zmínit, že bezpečnost dodávek zemního plynu na Ukrajinu silně ovlivní případná dostavba plynovodu Nord Stream 2, která umožní ruskému plynu putovat do Evropy mimo Ukrajinu. V současnosti často slyšíme od představitelů Evropské unie, že v této otázce Brusel zcela souzní s Ukrajinou a že pomocí Nord Streamu nesmí být nahrazen plyn, který v současnosti putuje přes Ukrajinu.¹⁹⁸ S Nord Streamem souvisí i březnová stížnost Naftogazu k Evropskému soudnímu dvoru, aby zrušil povolení Gazpromu využívat větších kapacit v plynovodu OPAL. Ukrajinská strana argumentuje tím, že na základě Asociační dohody, smlouvy o Energetickém

¹⁹³ Energy Community, Secretariat launches gas market integration report ahead of CESEC High Level Group Meeting, 27.9.2017 – <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2017/09/28.html>

¹⁹⁴ Financial Times, Ukraine's Naftogaz claims victory over Gazprom in first of two \$80bn arbitration rulings, 22.12.2017 – <https://www.ft.com/content/74c5c520-1c5b-3c3c-8a03-97ce5425ecbe>

¹⁹⁵ Investiční web, Naftogaz tvrdí, že vyhrál spor s Gazpromem kvůli tranzitu, 28.2.2018 –

<https://www.investicniweb.cz/news-naftogaz-tvrdi-ze-vyhral-spor-s-gazpromem-kvuli-tranzitu/>

¹⁹⁶ Naftogaz Group, Win for Naftogaz in the Final Award in the Gas Sales Arbitration with Gazprom, 22.12.2017 –

<http://www.naftogaz.com/www/3/nakweben.nsf/0/420535239D6BB85CC22581FE004A9314?OpenDocument&year=2017&month=12&nt=News&>

¹⁹⁷ Энергетика Украины, Транзит газа через Украину в 2017 г. увеличился на 13.7 %, 3.1.2018 –

<http://uaenergy.com.ua/post/30378/tranzit-gaza-cherez-ukrainu-v-2017-g-uvelichilsya-na/>

¹⁹⁸ Сегодня, "Северный поток-2" подрывает Евросоюз – Шефчович, 22.4.2016 –

<https://www.segodnya.ua/economics/enews/severnyy-potok-2-podryvaet-evrosoyuz-shefchovich-710399.html>

společenství a závazkům Evropské unie obsaženým v Energetické chartě všechna rozhodnutí se musí konzultovat s Kyjevem.¹⁹⁹

3.3 Energetická efektivita

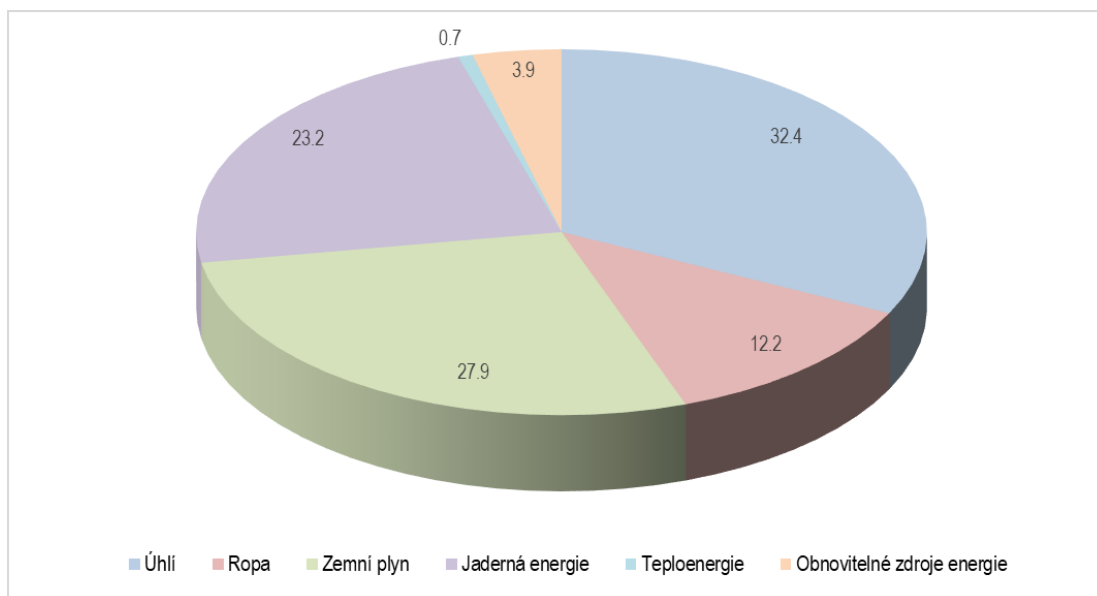
Ukrajina měla donedávna jednu z nejvyšších úrovní spotřeby energie, která dosahovala přibližně 2,2% celkové spotřeby energie ve světě. Přitom jde o zemi s méně než 1% světové populace. Hlavním důvodem vysoké spotřeby energie je využití zastaralých technologických postupů a zařízení, která již dávno překonala svůj technický potenciál a stala se tak velice energeticky neúčinnými. Odhaduje se, že zavedení inovativních technologií a výměna starých zařízení za nová může vest ke snížení celkové spotřeby energie o více než 30%. Většinou se však jedná o finančně a časově náročná opatření.

Přírodní fosilní paliva, jako jsou uhlí, ropa a zemní plyn, tvoří klíčové zdroje energie Ukrajiny. Podíl těchto zdrojů v celkové energetické bilanci Ukrajiny činí zhruba 73% (viz graf č. 1 na následující straně). Podíl jaderné energetiky dosahuje 23% a podíl obnovitelných zdrojů energie (jako je energie ze slunce, větru, vody, biopaliva atd.) zaujímá v celkové energetické bilanci země pouze 4%.

Graf č. 1 – vlastní zpracování: Struktura primárních zdrojů energie Ukrajiny, rok 2016

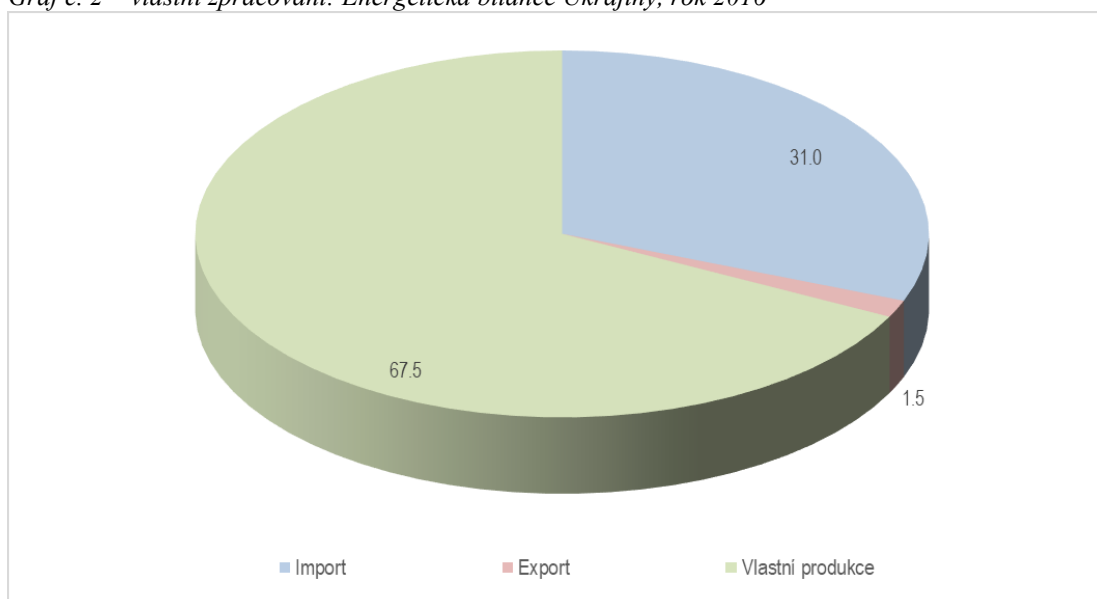
¹⁹⁹ УНІАН, "Нафтогаз" подав позов у Європейський суд на рішення ЄК про розширення доступу "Газпрому" до газопроводу OPAL, 29.3.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1847599-naftogaz-podav-pozov-u-evropeyskiy-sud-na-rishennya-ek-pro-rozshirenny-dostup-gazpromu-do-gazoprovodu-opal.html>

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

Primární zdroje energie zajišťují pouze 68% celkové energetické spotřeby Ukrajiny (viz graf č. 2). Zbývající část (31%) je zajištěna dovozem z jiných zemí. Závislost na dovážené energii vede k vážným ekonomickým problémům, které významně ovlivňují národní bezpečnost země a brzdí její hospodářský růst. To je jedním z důvodů, proč Ukrajina hledá alternativní způsoby snížení své energetické závislosti.

Graf č. 2 – vlastní zpracování: Energetická bilance Ukrajiny, rok 2016

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

Vývoj celkové energetické spotřeby na území Ukrajiny v letech 2007 až 2016
uvádí následující tabulka:

Tabulka č. 1: Vývoj energetické náročnosti HDP Ukrajiny v letech 2007 až 2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
HDP, mld. USD	395.2	404.3	344.5	358.9	378.5	379.4	379.3	354.5	319.8	327.2
Celková dodávka primární energie										
Celková dodávka primární energie, mil. t ekv. ropy	139.33	134.56	114.42	132.31	126.44	122.49	115.94	105.68	90.09	91.66
Energetická náročnost HDP, t ekv. ropy / tis. USD	0.35	0.33	0.33	0.37	0.33	0.32	0.31	0.30	0.28	0.28
Celková konečná spotřeba energie										
Celková konečná spotřeba energie, mil. t ekv. ropy	85.96	83.28	67.56	74.00	75.85	73.11	69.56	61.46	50.83	51.65
Energetická náročnost HDP, t ekv. ropy / tis. USD	0.22	0.21	0.20	0.21	0.20	0.19	0.18	0.17	0.16	0.16

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

Poznámka:

Údaje za roky 2014 až 2016 nezohledňují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym a města Sevastopol a části zóny, kde probíhá protiteroristická operace. Údaje o HDP jsou přepočteny se zohledněním parity kupní síly měny k roku 2011.

Z údajů v tabulce je zřejmá klesající tendence ve spotřebě energie na území Ukrajiny. Tak v období let 2007 až 2013 došlo k poklesu spotřebované energie o 16,4 mil. tun ekvivalentu ropy (tj. jde o snížení o 19%). Klesající trend je také patrný v období mezi léty 2014 a 2016, kdy došlo ke snížení spotřeby energie o 9,82 mil. tun ekvivalentu ropy (tj. o 16%). Rovněž lze sledovat pokles energetické náročnosti hrubého domácího produktu Ukrajiny, která oproti roku 2007 poklesla přibližně o 20%. Nehledě na to výše tohoto ukazatele indikuje, že Ukrajina je zemí s vysoce energeticky náročnou a neefektivní ekonomikou.

Struktura energetické spotřeby na území Ukrajiny v období let 2007 až 2016 je uvedena v následující tabulce:

Tabulka č. 2: Struktura energetické spotřeby v Ukrajině v letech 2007 až 2016, mil. tun ekv. ropy

Sektor ekonomiky	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Průmysl	32.85	30.94	22.63	25.33	26.25	24.85	21.86	20.57	16.41	14.96
Doprava	15.42	15.14	12.40	12.63	12.61	11.45	11.28	10.33	8.75	9.17
Domácnosti	23.00	22.85	22.08	23.81	23.60	23.47	23.50	20.38	16.55	17.59
Sektor služeb	4.96	4.95	4.18	4.64	4.80	5.04	5.75	4.66	3.84	4.86
Zemědělství, lesnictví a rybolov	2.02	2.11	1.99	2.04	2.25	2.20	2.24	2.02	1.96	2.14
Jiné druhy činnosti	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.03
Neenergetické využití energie	7.71	7.30	4.27	5.55	6.01	6.12	4.93	3.50	3.32	2.91

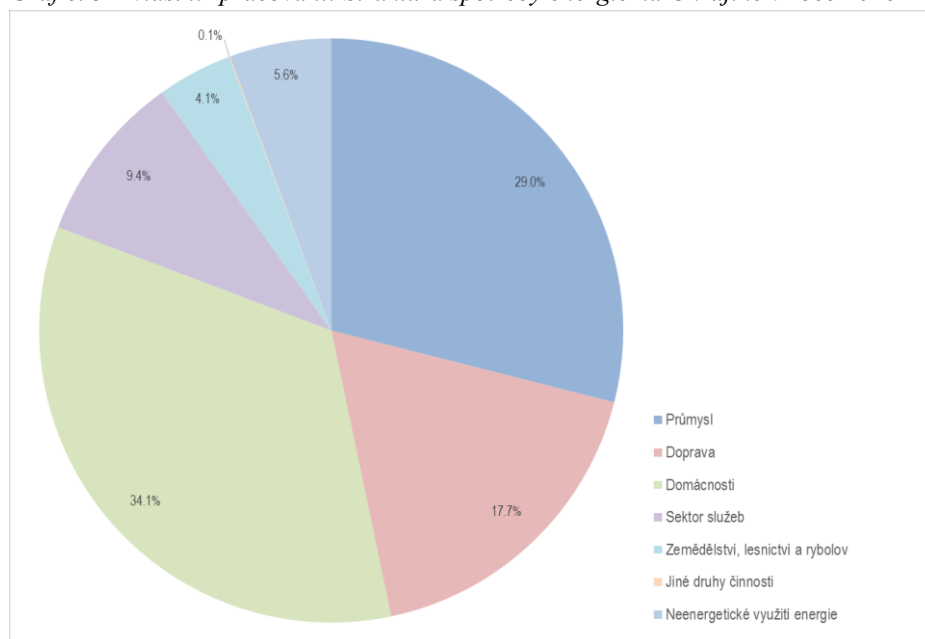
Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

Poznámka:

Údaje za roky 2014 až 2016 nezohledňují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym a města Sevastopol a části zóny, kde probíhá protiteroristická operace.

Graf č. 3 ilustruje podíl jednotlivých hospodářských sektorů na celkové spotřebě energie na Ukrajině v roce 2016. Z grafu je patrné, že významný potenciál ke zvýšení energetické efektivity se nachází v sektorech domácností, průmyslu a dopravy.

Graf č. 3 – vlastní zpracování: Struktura spotřeby energie na Ukrajině v roce 2016

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

V souladu s usnesením č. D/2015/08/MC-ENC Rady ministrů Energetického společenství by měla každá smluvní strana transponovat a implementovat směrnici 2012/27/EU o energetické účinnosti. Podle článku 3 této směrnice by měly smluvní strany stanovit národní indikativní cíle pro zvýšení energetické účinnosti.

Implementace směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti probíhá na Ukrajině dvěma souběžnými cestami. Na jedné straně se pracuje na přípravě rámcového zákona o energetické účinnosti, na druhé straně již byly ukrajinskou vládou v letech 2015 a 2017 učiněny některé kroky související se splněním závazků plynoucích ze směrnice. Například v letech 2015 a 2016 byl spuštěn vládní program zaměřený na zvýšení energetické účinnosti u domácností. Cílovou skupinou byly fyzické osoby, které měly zájem o nákup a použití energeticky účinných stavebních materiálů a zařízení v domácnostech. Tato vládní iniciativa se setkala s velkým zájmem veřejnosti. Do programu se zapojilo přibližně 155 tisíc domácností, kterým byly poskytnuty úvěry

na zvýšení energetické účinnosti o celkové výši více než 2,5 mld. UAH.²⁰⁰ Naprostá většina objemu poskytnuté finanční podpory byla určena na nákup a instalaci energeticky účinných výrobků a souvisela s výměnou oken, zateplením fasád domů a výměnou kotlů.

V roce 2017 byl schválen zákon „O fondu energetické účinnosti“²⁰¹, který zavedl mechanismus poskytnutí státní finanční podpory na opatření vedoucí ke zvýšení energetické efektivity. Rovněž byl přijat zákon „O energetické účinnosti budov“ a zákon „O evidenci spotřeby tepelné energie a zásobování vodou“.²⁰² V témže roce vládou Ukrajiny byla schválena energetická strategie Ukrajiny pro období do roku 2035, jejíž úplný název je „Energetická strategie Ukrajiny pro období do roku 2035 – Bezpečnost, energetická účinnost a konkurenceschopnost“.²⁰³ Jedná se o politický dokument, který definuje hlavní strategické směry pro vývoj palivového a energetického komplexu Ukrajiny do roku 2035.

Hlavním cílem energetické strategie je dokončení reformy energetického sektoru a jeho následná inovace a integrace s energetickým sektorem zemí EU. Dokument je zároveň zaměřen na řešení problémů bezpečnosti země a stanovuje prioritní cíle v oblasti zvýšení energetické bezpečnosti a účinnosti. Implementace energetické strategie je předpokládána ve třech následujících etapách:

- Etapa 1: Reforma energetického sektoru (do roku 2020);
- Etapa 2: Optimalizace a inovativní rozvoj energetické infrastruktury (do roku 2025);
- Etapa 3: Zajištění udržitelného rozvoje energetického sektoru (do roku 2035).

Projekční cíle zakotvené v energetické strategii popisují předpokládaný vývoj energetické účinnosti hospodářství Ukrajiny do budoucna (viz tabulka 3). Z analýzy údajů v tabulce č. 3 je patrný předpoklad snížení energetické náročnosti ekonomiky

²⁰⁰ УРЯДОВА ПРОГРАМА З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ, Держенергоефективності, 2.11.2016 – <http://saec.gov.ua/sites/default/files/DG.pdf>

²⁰¹ Верховна Рада України, Закон н.2095/8 Про Фонд енергоефективності, 8.6.2017 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2095-19>

²⁰² Верховна Рада України, Закон н.2119/8 Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання, 9.6.2018 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2119-19>

²⁰³ Урядовий портал, Розпорядження н.605, Кабінет міністрів України, 18.8.2017, – <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456>

země k roku 2035 až o 46% oproti současnému stavu. Dosáhnout cílových hodnot se předpokládá pomocí uskutečnění komplexu opatření.

Tabulka č. 3: Projekce základních ukazatelů energetické účinnosti ekonomiky Ukrajiny do roku 2035

Ukazatel	2015 (stávající stav)	2020	2025	2030	2035
Energetická náročnost HDP, t ekv. ropy / tis. USD	0.28	0.20	0.18	0.15	0.13
Podíl ztrát energie v elektrických sítích, %	>12%	10%	9%	8%	<7,5%
Podíl ztrát energie v teplovodních sítích, %	>20%	<17%	<13%	<11%	<10%

Zdroj: Energetická strategie Ukrajiny pro období do roku 2035

Hlavní předpoklady splnění stanovených cílů spočívají především v důsledné realizaci legislativních a strukturálních změn, inovativním přístupu k problematice a zapojení významných investic do energeticky náročných sektorů ekonomiky země (průmysl, domácnosti a doprava).

3.4 Obnovitelné zdroje energie

Velká část energetické spotřeby ve světě je zajištěna využitím fosilních paliv. V důsledku spalování fosilních paliv dochází k produkci emisí znečišťujících látek, které negativně ovlivňují zdraví lidí, vegetaci a zemské klima. Celá řada mezinárodních dohod zaměřených na ochranu životního prostředí a klimatu má za cíl motivovat jednotlivé státy ke snížení úrovně znečištění a přispět k rozvoji environmentálně šetrných zdrojů energie. Vedoucí roli ve využití těchto zdrojů hrají členské státy EU.

Evropská komise vypracovala a následně implementovala soubor strategických dokumentů a souvisejících právních předpisů zaměřených na omezení emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů. Členské země EU přijaly společný cíl zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie k roku 2020 na úroveň 20% celkové energetické spotřeby EU.

Pro zajištění vlastních hospodářských potřeb se na území Ukrajiny využívají různé zdroje energie, kterými jsou ropa, zemní plyn, uhlí, atomová, vodní, větrná a sluneční energie. Největší využití tradičně zaujímá spalování fosilních paliv (zemní plyn, ropa a uhlí), jejichž společná spotřeba v energetické bilanci země tvoří více než 73%. V poslední době v důsledku změn cenových podmínek na trzích fosilních paliv, technologického rozvoje a celosvětových trendů dochází k postupnému nárůstu podílu obnovitelných zdrojů energie (OZE) v celkové energetické spotřebě. Vývoj produkce energie z obnovitelných zdrojů na území Ukrajiny v období 2007 až 2016 uvádí následující tabulka:

Tabulka č. 4: Vývoj spotřeby energie z obnovitelných zdrojů na Ukrajině v letech 2007 až 2016

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Produkce vodní energie, tis. t ekv. ropy	872	990	1 026	1 131	941	901	1 187	729	464	660
Produkce energie ze spalování odpadů a biopaliv, tis. t ekv. ropy	1 508	1 610	1 433	1 476	1 563	1 522	1 875	1 934	2 102	2 832
Produkce sluneční a větrné energie, tis. t ekv. ropy	4	4	4	4	10	53	104	134	134	124
Celková dodávka energie z OZE, tis. t ekv. ropy	2 384	2 604	2 463	2 611	2 514	2 476	3 166	2 797	2 700	3 616
Podíl OZE na celkové dodávce energie, %	1.7%	1.9%	2.2%	2.0%	2.0%	2.0%	2.7%	2.6%	3.0%	3.9%

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

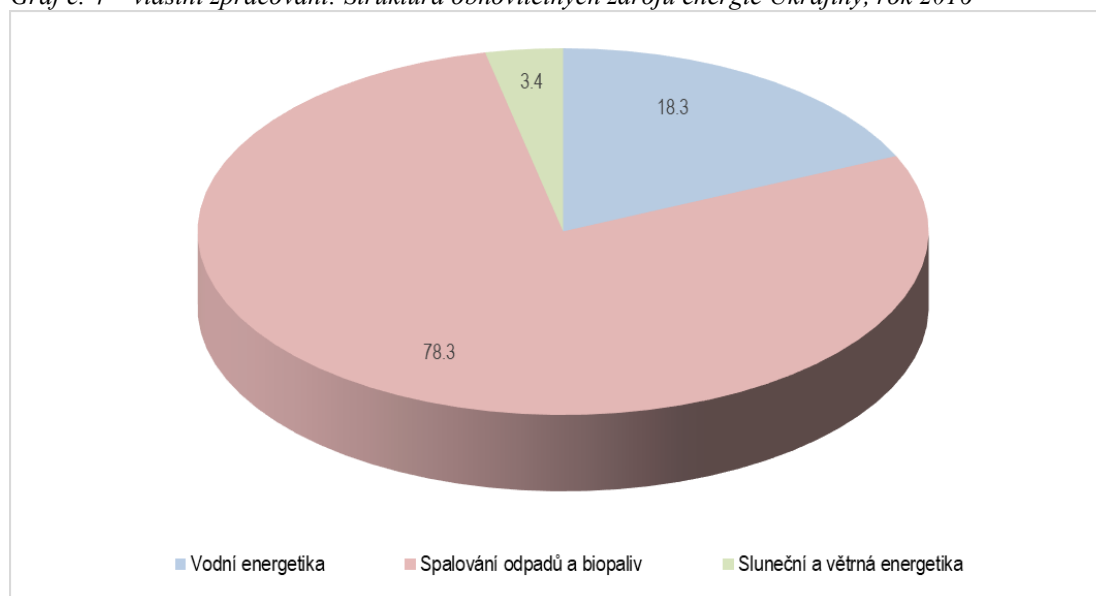
Poznámka:

Údaje za roky 2014 až 2016 nezohledňují dočasně okupované území Autonomní republiky Krym a města Sevastopol a části zóny, kde probíhá protiteroristická operace.

Z analýzy údajů je zřejmý rostoucí trend ve využití obnovitelných zdrojů energie na území Ukrajiny. Tak během sledovaného období došlo ke zvýšení produkce energie z obnovitelných zdrojů o 1232 tis. t ekvivalentu ropy (tj. k nárůstu o 34%). Nárůst produkce energie je zdůvodněn větším využitím energie ze spalování odpadů a biopaliv.

Graf č. 4 na následující straně znázorňuje strukturu obnovitelných zdrojů energie na území Ukrajiny v roce 2016. Z grafu je patrné, že zdroje spalování odpadů a biopaliv se rozhodujícím způsobem podílí na celkové produkci energie z OZE a jejich podíl dosahuje 78%. Vodní energetika se podílí 18% a větrná a sluneční energetika se podílí 3% na celkové produkci energie z OZE.

Graf č. 4 – vlastní zpracování: Struktura obnovitelných zdrojů energie Ukrajiny, rok 2016

Zdroj: Státní statistická služba Ukrajiny

V roce 2017 byla parlamentem Ukrajiny schválena řada zákonů, které transponují směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/77/ES o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. Zejména byl přijat pozměňovací návrh zákona „O zásobování teplem“, kterým se zavedl mechanismus podpory výroby tepelné energie z alternativních zdrojů energie.²⁰⁴ Základní myšlenkou takové podpory je stanovení zvýhodněné sazby pro teplo vyrobené

²⁰⁴ Верховна Рада України, Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про теплопостачання" щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії, 30.3.2016 – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58568

z obnovitelných zdrojů (90% stávající sazby za teplo vyrobené z plynu a dodávané do objektů státních institucí a domácností). Dále byl schválen pozměňovací návrh zákona „O regulaci rozvoje měst“²⁰⁵, jehož cílem je usnadnit připojení nových objektů výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů do elektrických rozvodných sítí.

Neméně důležitým krokem pro zlepšení investičního klimatu bylo přistoupení Ukrajiny k Mezinárodní agentuře pro obnovitelné zdroje energie (IRENA), k čemuž došlo na konci roku 2017. Spolupráce s touto agenturou otevírá pro členskou zemi řadu příležitostí k získání zvýhodněných půjček na realizaci projektů souvisejících s výrobou energie z obnovitelných zdrojů.

Energetická strategie Ukrajiny se do budoucna předpokládá větší využití obnovitelných zdrojů energie v celkové energetické bilanci země (viz tabulka č. 5). Očekávaný podíl obnovitelných zdrojů na území Ukrajiny v roce 2035 by měl dosáhnout úrovně 25% celkové dodávky energie země. Rovněž se předpokládá i větší aplikace OZE na lokální úrovni.

Tabulka č. 5: Projekce základních ukazatelů využití OZE na území Ukrajiny do roku 2035

Ukazatel	2015 (stávající stav)	2020	2025	2030	2035
Podíl OZE na celkové dodávce energie, %	4	8	12	17	25
Podíl OZE na místní úrovni, %	0	10	15	18	20

Zdroj: Energetická strategie Ukrajiny pro období do roku 2035

S ohledem na to, že podíl OZE dosahuje v současné době pouze 4% celkové dodávky energie země, se jeví splnění stanovených cílů v této oblasti příliš ambiciózním úkolem. Stávající politická nestabilita a nečitelnost trhu v oblasti OZE brzdí očekávané investice do „zelených projektů“, a proto se tento sektor energetiky vyvíjí velmi pomalu.

²⁰⁵ Верховна Рада України, Проект Закону про внесення зміни до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо покращення інвестиційних можливостей у сфері виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, 13.2.2017 – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61140

3.5 Životní prostředí

Spolupráce mezi Ukrajinou a Evropským společenstvím byla zahájena podepsáním Dohody o partnerství a spolupráci mezi Ukrajinou a Evropskou Společenstvím a jeho členskými státy²⁰⁶, a to v roce 1994 (dohoda vstoupila v platnost v roce 1998). V souladu s článkem 51 Dohody o partnerství a spolupráci se Ukrajina zavázala učinit odpovídající kroky s cílem postupně harmonizovat národní legislativu s legislativou Evropské unie, a to včetně právních předpisů v oblasti ochrany životního prostředí.

Dohoda o partnerství a spolupráci byla uzavřena na dobu deseti let a předpokládala možnost automatického prodloužení její platnosti o jeden rok. Na základě této dohody byl v roce 2005 přijat Akční plán Ukrajina – EU²⁰⁷, který předpokládal realizaci následujících kroků v oblasti ochrany životního prostředí:

- vytvořit podmínky kvalitního řízení v oblasti ochrany životního prostředí a aplikovat mechanismy takového řízení v praxi (mimo jiné se tím předpokládalo zavedení procedury strategického plánování, implementace Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí a také aplikace procedury posuzování vlivů na životní prostředí);
- předejit zhoršování životního prostředí, zajistit náležitou ochranu lidského zdraví a dosáhnout udržitelného využívání přírodních zdrojů;
- rozšíření spolupráce v oblasti životního prostředí (implementace Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Kjótského protokolu, spolupráce s Evropskou agenturou pro životní prostředí apod.).

Platnost schváleného Akčního plánu Ukrajina – EU byla stanovena na období tří let a jeho realizace bohužel nenaplnila očekávání v oblasti aproximace právních předpisů a norem Ukrajiny s právními předpisy Evropské unie. S ohledem na termíny platnosti akčního plánu a jeho výsledky byla v roce 2007 zahájena jednání o uzavření nové Dohody o asociaci mezi Ukrajinou a EU. Před podepsáním a vstupem v platnost

²⁰⁶ Верховна Рада України, Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, 27.6.2014 – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012?test=4/UMfPEGznhh3Iw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6

²⁰⁷ Верховна Рада України, ПЛАН ДІЙ "Україна - Європейський Союз" Європейська політика сусідства, 12.2.2005 – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_693

asociační dohody uzavřely obě strany v roce 2009 Asociační agendu Ukrajina – EU²⁰⁸, která nahradila Akční plán a stala se praktickým nástrojem přípravy a pomoci při vstupu plánované asociační dohody v platnost.

Asociační dohoda mezi Ukrajinou a Evropskou unií²⁰⁹ byla ratifikována parlamentem Ukrajiny 16. září 2014.²¹⁰ Tato dohoda předpokládá postupnou harmonizaci ukrajinské legislativy se zákony a politikou EU v oblasti ochrany životního prostředí. Přičemž oblast ochrany životního prostředí je v této dohodě označována jako jedna z prioritních.

Spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí zahrnuje, mimo jiné, následující cíle:

- rozvoj komplexní strategie v oblasti ochrany životního prostředí, která předpokládá realizaci institucionální reformy s cílem zajistit dodržování a provádění právních předpisů o životním prostředí; rozdělení pravomocí mezi příslušnými orgány na národní, regionální a místní úrovni; postupy v rozhodovacím a povolovacím procesu; proceduru umožňující integraci environmentální politiky s jinými státními politikami; stanovení nezbytných lidských a finančních zdrojů pro realizaci environmentální politiky a mechanismů jejich kontroly a řízení;
- vývoj odvětvových strategií v oblasti ochrany ovzduší, ochrany a řízení vodních zdrojů, nakládání s odpady, ochrana přírody, prevence průmyslového znečištění a průmyslových havárií, nakládání s chemickými látkami apod.;
- rozvoj a realizace politiky v oblasti změn klimatu.

Postupná harmonizace legislativy Ukrajiny s legislativou a politikou EU v oblasti ochrany životního prostředí by měla proběhnout v období od 2 do 10 let od data ratifikace asociační dohody.

---

²⁰⁸ Верховна Рада України, Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію, 20.11.2009 –

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_990?test=dCCMfOm7xBWM3IwEZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6

²⁰⁹ Верховна Рада України, УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 30.11.2015 – http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhh3Iw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6

²¹⁰ Верховна Рада України, ЗАКОН УКРАЇНИ Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 16.9.2014 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>

Za účelem implementace dohody byl vládou Ukrajiny v říjnu 2014 schválen Akční plán implementace asociační dohody na období let 2014 až 2017²¹¹, který, mimo jiné, předpokládal uskutečnění legislativních změn zaměřených na reformu státní správy a místní samosprávy v souladu s evropskými požadavky.

Na bázi Ministerstva ochrany životního prostředí Ukrajiny byla zřízena pracovní skupina pro aproximaci environmentálních právních předpisů Ukrajiny s právními předpisy Evropské unie. Na jejím základě pak vznikly mezirezortní pracovní skupiny zaměřené na jednotlivé složky životního prostředí – ochrana přírody (říjen 2014), ochrana vod a vodních zdrojů (říjen 2014), nakládání s odpady (prosinec 2014), posuzování vlivu strategických dokumentů na životní prostředí, tzv. SEA²¹² (prosinec 2014), posuzování vlivu státních a soukromých projektů na životní prostředí, tzv. EIA²¹³ (leden 2015) a ochrana ovzduší (únor 2015).

3.5.1 Aproximace jednotlivých směrnic v oblasti životního prostředí

1. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2011/92/ES** ze dne 13. prosince 2011 **o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí**. Podle Akčního plánu implementace asociační dohody by měly být vypracovány právní předpisy související s implementací směrnice 2011/92/ES k srpnu 2016.

Dne 18. prosince 2017 vstoupil v platnost zákon o posuzování vlivů na životní prostředí (č. 2059-VIII).²¹⁴ Tento zákon zavádí zcela novou proceduru posuzování vlivů staveb a hospodářské činnosti na životní prostředí. Cílem nového zákona oproti původnímu zákonu o ekologické expertize je především splnění závazků stanovených v asociační dohodě Ukrajina – EU. Tento zákon by měl umožnit splnit řadu dalších mezinárodních závazků na odpovídající úrovni.

2. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2010/75/ES** ze dne 24. listopadu 2010 **o průmyslových emisích** (integrované prevenci a omezování znečištění). Právní předpisy související s implementací směrnice 2010/75/ES by měly být vypracovány a schváleny k 1. ledna 2018.

²¹¹ Верховна Рада України, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ №847, 17.9.2014 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>

²¹² SEA – Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí

²¹³ EIA – Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí

²¹⁴ Верховна Рада України, ЗАКОН УКРАЇНИ Про оцінку впливу на довкілля, 23.5.2017 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19?test=4/UMfPEGznhh3lw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6>

Největším úspěchem v oblasti implementace směrnice 2010/75/ES bylo schválení Národního plánu snižování emisí z velkých spalovacích zařízení.²¹⁵ Národní plán má za cíl postupně snižovat emise oxidu siřičitého, oxidů dusíku a tuhých znečišťujících látek z velkých spalovacích zařízení o jmenovitém tepelném příkonu 50 MW nebo více, a to do 31. prosince 2033. Na Ukrajině je v současné době provozováno 223 taková zařízení. Z tohoto počtu je 90 zařízení začleněno do plánu snižování emisí. Dalších 135 zařízení by mělo být vyřazeno z provozu a pouze 3 zařízení splňuje emisní požadavky stanovené směrnicí 2010/75/ES. Pro praktickou implementaci plánu snižování emisí je však nutná řada dalších prováděcích právních předpisů. Otázce integrovaného povolování se zatím nevěnuje dostatečná pozornost. Doposud nebyl vypracován návrh zákona o integrovaném povolování. Proto je otázka implementace směrnice 2010/75/ES stále aktuální.

3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2001/42/ES** ze dne 27. června 2001 **o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí**. Právní předpisy související s implementací směrnice 2001/42/ES by měly být vypracovány a schváleny k 31. března 2018.

V průběhu roku 2017 proběhlo několik pokusů schválit návrh zákona o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí. Přesto se doposud nepodařilo přijmout základní zákon o SEA. Návrh zákona stále neprošel schvalovacím procesem v parlamentu Ukrajiny. A proto v případě zákona o SEA nebyly Ukrajinou splněny termíny uvedené v asociační dohodě pro implementaci směrnice 2001/42/ES. Jde tedy o aktuální téma agendy realizace reforem v oblasti ochrany životního prostředí na Ukrajině.

4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2008/50/ES** ze dne 21. května 2008 **o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu**. Právní předpisy související s implementací směrnice 2008/50/ES by měly být vypracovány a schváleny k 1. ledna 2018.

31. května 2017 byla vládou Ukrajiny schválena Koncepce reformy systému státního dohledu (kontroly) v oblasti ochrany životního prostředí²¹⁶. Tento koncepční dokument předpokládá aktualizaci legislativního rámce v oblasti ochrany životního

²¹⁵ Урядовий портал, Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок, 8.11.2017 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250417589>

²¹⁶ Урядовий портал, Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, 31.5.2017 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250269536>

prostředí, zřízení nové služby zaměřené na ochranu přírody a zavedení nového systému monitoringu znečištění ovzduší, který by měl splňovat požadavky kladené směrnicí 2008/50/ES. V únoru 2018 bylo vydáno nařízení Ministerstva vnitra Ukrajiny č. 154 o schválení postupu monitorování obsahu arsenu, kadmia, rtuti, niklu a polycyklických aromatických uhlovodíků v ovzduší.²¹⁷ S ohledem na současný stav právní úpravy v oblasti ochrany ovzduší na Ukrajině je zřejmé, že implementace směrnice 2008/50/ES se doposud nachází v počáteční fázi.

5. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2016/802/ES** ze dne 11. května 2016 **o snižování obsahu síry v některých kapalných palivech**. Právní předpisy související s implementací směrnice 2016/802/ES by měly být vypracovány a schváleny k 1. ledna 2021.

S cílem splnění požadavků původní směrnice 1999/32/ES o snižování obsahu síry v některých kapalných palivech byl vypracován návrh nařízení vlády, který nebyl doposud schválen. Proto je otázka implementace směrnice 2016/802/ES stále aktuální.

6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady **2003/4/ES** ze dne 28. ledna 2003 **o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí**. Právní předpisy související s implementací směrnice 2008/50/ES by měly být vypracovány a schváleny k 1. ledna 2018.

Implementace směrnice 2003/4/ES nevyžadovala žádnou významnou úpravu stávajících právních předpisů Ukrajiny. Akčním plánem implementace asociační dohody se v této souvislosti předpokládala realizace legislativních změn týkajících se vymezení pojmu informace o životním prostředí, vymezení situací, kdy veřejné orgány jsou povinny poskytnout informace v reakci na žádost o informace a dále procedury zřízení a provozu automatizovaného informačního analytického systému o monitorování životního prostředí a zajištění elektronického přístupu k informacím o životním prostředí. Implementace ustanovení směrnice 2003/4/ES nevyžaduje realizaci naléhavých kroků, i když nejsou lhůty pro implementaci předmětné směrnice splněny.

3.5.2 Jiné strategické dokumenty v oblasti ochrany životního prostředí

²¹⁷ Верховна Рада України, МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАКАЗ Н. 154, 28.02.2018 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0351-18>

Vláda Ukrajiny podpořila návrh zákona "O hlavních zásadách státní environmentální politiky do roku 2030". Připravený strategický dokument by se měl stát vodítkem ke změně současného environmentálního kurzu země směrem k evropskému. Současná legislativa v oblasti ochrany životního prostředí stále není dostatečně promítnuta do jednotlivých odvětvových politik, jako je tomu v Evropské unii (např. v podnikatelském sektoru chybí dostatek snahy zavést ekologicky šetrné výrobní procesy). To znamená, že Ukrajina potřebuje mít zcela novou environmentální politiku, jejímž cílem bude snížení závislosti hospodářského růstu na produkovaném znečištění. Zároveň taková politika by měla vytvořit rámec pro udržitelný ekonomický růst státu.

Připravený dokument definuje 5 strategických cílů, které se týkají především podpory environmentální výchovy, zohlednění environmentálních právních předpisů v rozhodovacích procesech o socioekonomickém vývoji Ukrajiny, snižování environmentálních rizik zdraví obyvatel a ekosystémy a dále rozvoj systému ochrany životního prostředí.

4 Závěr

Ukrajina zdědila po Sovětském svazu nejen mohutný a centrálně postavený energetický sektor, ale také způsob uvažování obyvatel. Ukrajinská společnost nikdy nezpochybovala centrální řízení energetického průmyslu, ale zároveň za to chtěla mít jistotu, že nebudou muset měnit své zvyky a že stát bude zastávat roli opatrovatele, který se postará o základní potřeby. To byl ten hlavní argument, proč se vlády za prezidenta Kravčuka nepustily do reformování.

Lidé dlouho nebrali ohled na nepřehlednou privatizaci, protože nikdy nedocházelo k přerušování dodávek plynu nebo tepla. Obyvatelstvo přehlíželo příchod nových a často staronových „vládních skupin“. I proto v roce 1998 byli všichni tak překvapení ze zprávy Naftogazu, který měl záměr převzít pod svou správu všechny oblgazy a zjistil, že už téměř není co přebírat. Díky tomu a také celkovému zhoršení ekonomické situace na Ukrajině vznikla poptávka po politicích, kteří dokážou prosadit změnu. Z těchto důvodů prezident Kučma po svém zvolení navrhl jako premiéra tehdy v širokých kruzích uznávaného reformátora, který dokázal zavést novou měnu. Juščenko, spolu s Tymošenkovou se pustili do prosazování změn v energetice, která i právě díky té zprávě o záhadně privatizovaných oblgazech byla ve veřejném mínění na vrcholných příčkách odvětví, která potřebují změnu. Julije Tymošenko začala záhy kritizovat oblgazy z důvodu nízkého odvodu zisků do státního rozpočtu. Sice tento boj vyhrála, ale poštvala proti sobě vlivnou skupinu oligarchů v čele se Surkisem. Protože se ekonomická situace ve státě zlepšovala, poptávka po reformách polevila, a proto když Tymošenková chtěla prosadit změny také v uhelném průmyslu, tvrdě narazila, protože obě skupiny oligarchů se spojily a nedovolily prosazení změn.

Ekonom Douglass North uvádí, že tato situace je „normálním stavem“, kdy dominantní koalice (koalice skupin, které jsou u moci) obsadí mocenské pozice, aby mohla dostávat rentu ze svých aktiv. A když prosazování reforem začalo ohrožovat oligarchické zájmy, musely být reformy zastaveny. Proč v tom případě oligarchové nezastavily reformy už ve chvíli „útoků“ na oblgazy? Protože podle Northa musí existovat právě koalice skupin, které jsou u moci. Když tato koalice neexistuje, resp. se pod vlivem událostí tvoří, bere se to jako boj o moc a přerozdělování sfér vlivu.

Do Revoluce důstojnosti, která se odehrála na konci roku 2013 na Euromajdanu na Ukrajině vznikl uzavřený trojúhelník vztahů, které se nikdo neodvážil narušit. Jednalo se o to, že obyvatelé chtěli mít levnou energii a nechtěli zdražování.

Politici, aby vyhověli svým voličům a zároveň ze strachu o ně přijít, zajišťovali základní potřeby a ponechávali situaci v neoptimální, ale prozatím funkčním stavu. Z toho ale profitovali vlastníci energetického průmyslu, kteří se obávali zdražování, nebyli motivováni investovat, ale žádali stát o kompenzaci ztracených zisků, které vznikly díky dotované energii. Zde je potřeba dodat, že ztráty se mohly uměle navyšovat, protože více než polovina domácností na Ukrajině do roku 2013 neměla plynoměry nebo měřiče spotřebovaného tepla. Protože se jedná o velmi lehké zisky, majitelé firem se stávají lobbisty zachování zakonzervovaného stavu, čímž se stát dostává do institucionální pasti. Vzhledem k velikosti a významu tohoto sektoru jsou pak majitelé firem naprosto zásadním hráčem s vlivem, na který nejsme v našich evropských poměrech zvyklí.

Změna nastala až po Euromajdanu, kdy kvůli hrozícímu krachu ukrajinské ekonomiky a pod tlakem zahraničních věřitelů, musela ukrajinská vláda a elita (mocenská skupina) souhlasit s reformami. Jejich podnikání a zisky byly totiž ohroženy nastalou situací více, než možnými změnami. Navíc energetický sektor se musel měnit prioritně, protože Rusko pozastavilo veškeré dodávky svého plynu, takže stát byl nucen tuto situaci řešit.

Nová vláda prokázala politickou vůli do reform trhu v souladu se Třetím energetickým balíčkem Evropské unie a připravenost splnit závazky. Prvními důležitými kroky byly reformování plynových tarifů a lepší dostup k informacím. K zajištění větší bezpečnosti posloužila aktivní politika snižování spotřeby zemního plynu a prosazování jeho nahrazování jinými zdroji energie. Je pravda, že se ve většině případů jednalo o neekologické zdroje, které zhoršovaly stav životního prostředí, ale také došlo v roce 2016 k nárůstu výroby energie z obnovitelných zdrojů o téměř 30 % oproti roku 2014. Podařilo se prosadit zákon o trhu s plynem, který by měl přinést konkurenční prostředí, které v ukrajinské energetice chybělo. Další podstatnou změnou bylo zřízení regulátora s jasnými pravomocemi. Mnozí analytici však tvrdí, že se nepodařilo prosadit jednu z nejdůležitějších změn, a to reformu Naftogazu. Zpoždění v unbundlingu Naftogazu může ohrozit celý proces liberalizace trhu s plynem. Rozvoj trhu, na kterém už je přítomno více hráčů, mezi nimi i významní zahraniční, skutečně tuto změnu vyžaduje. Je potřeba účinně oddělit přenos a distribuci, protože plynovody vyžadují výrazné investice a jestli nepřijdou v brzké době, může to zcela zničit ukrajinský plynovodní systém, po kterém nebude poptávka, vzhledem k naplánované výstavbě Nord Stream 2. Musí se zajistit energetická bezpečnost, zlepšit regulační procesy a vytvořit opravdu nezávislý provozovatel plynové soustavy.

Aby se ukázalo, jaký odpor klade systém proti prosazování energetických reforem, lze uvést jeden příklad. Za celé období od Euromajdanu žádné rozhodnutí nevyvolalo takovou kritiku široké veřejnosti jako vzorec Rotterdam+, který regulátor zavedl již v roce 2016. Základem výpočtu ceny elektřiny vyrobené v tepelných elektrárnách se stala cena uhlí na Rotterdamské burze. Tím vzrostla jak cena ukrajinského uhlí, tak i cena elektřiny pro většinu obyvatel. Hlavním producentem tepelné energie je konglomerát DTEK, který vlastní ukrajinský oligarcha Rinat Achmetov, který zároveň vlastní i uhelné doly, které se převážně nacházejí na části území Ukrajiny pod kontrolou separatistů.

Právě tyto velké hráči na ukrajinském trhu ukazují, jak nebezpečné je spustit privatizační proces některých klíčových aktiv. Může lehce dojít k ovládnutí dalšího segmentu energetického trhu na Ukrajině a ještě větší koncentraci majetku a tím i vlivu. To prokázal i privatizační proces v roce 2017, kdy byly prodány dvě regionální energetické společnosti právě DTEKu.

Dalším příkladem odporu systému je nečinnost ministerstva spravedlnosti a mnohemšiční zablokování procesu schválení metodiky na výpočet plynových tarifů, kterou připravil regulátor v roce 2016. Takto úředníci, kteří spolupracují s určitými zájmovými skupinami, blokují prosazování energetických reforem. Z toho vyvstává otázka, zda se ukrajinské energetické odvětví může vyhnout problémům, které vznikají, když na úřadech je většina úředníků, kteří jsou spojováni s určitými průmyslovými nebo politickými patrony? Řešení představuje konkurence na základě transparentnosti a ekonomicky zdůvodněných tržních pravidlech.

Jak uvádí nositel Nobelovy ceny Douglass North, možnost výstupu z institucionální pasti existuje. Hlavní roli v reformním procesu by měl hrát stát, protože v podmínkách institucionální nerovnováhy žádný jiný hráč není schopen přijmout efektivní dlouhodobá řešení. Stát nebo jeho jménem určité skupiny zájmů iniciuje a provádí reformy, které však nemusí zabránit tomu, aby se do budoucna neocitl v nové "pasti". Proto, abychom předešli nové „pasti“, musíme připustit existenci „subjektu“, který má zájem na změně řídicích postupů a principů fungování energetických trhů, což vyžaduje podrobnější analýzu možnosti vzniku takového „subjektu“ reforem, jeho motivace a stanovení cílů. Jestli chce stát prosadit reformy, tak musí nejprve uskutečnit čtyři podstatné reformy, které například na Ukrajině neproběhly. Zaprvé je zavést jasnou protikorupční legislativu, která umožní boj s korupčním prostředím. Zadruhé je potřeba zavést naprostou transparentnost, musí se zveřejňovat všechny smlouvy,

výsledky hospodaření a rozpočty investic, je také potřeba jasně vysvětlovat důvody přijetí legislativ. Zatřetí je potřeba uskutečnit lustraci soudního systému, který dokáže velmi dlouho blokovat konkrétní rozhodnutí, jež byly prosazeny, ale nejsou uskutečněny. Začtvrté je potřeba zvýšit platy úředníků, aby mohli odolávat pokušení brát úplatky. Ukrajina se musí posunout směrem k Evropské unii, její legislativa se musí přiblížit té evropské, pokud se to nepodaří, zůstane, jak tomu bylo do současnosti mezi dvěma tábory a Rusko bude i nadále mít silný vliv na politiku Ukrajiny.

V současné době jsou ale tyto kroky velmi těžce proveditelné, protože politická scéna, státní ekonomika nebo úřednický aparát je pod výrazným vlivem oligarchů. Proto jediným východiskem je sbližování s EU, legislativní omezení jejich vlivu a především vstup zahraničních společností na trh. To by mohlo vytvořit prostor pro omezení jejich moci a nástup takové politické reprezentace, která nebude pod jejich vlivem a schopna účinné reformy nejen provést, ale i implementovat.

5 Použitá literatura

Primární zdroje

- Урядова програма з енергоефективності для приватних домогосподарств, Держенергоефективності, 2.11.2016 – <http://sae.gov.ua/sites/default/files/DG.pdf>
- Верховна Рада України, Закон н.2095/8 Про Фонд енергоефективності, 8.6.2017 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2095-19>
- Верховна Рада України, Закон н.2119/8 Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання, 9.6.2018 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2119-19>
- Урядовий портал, Розпорядження н.605, Кабінет міністрів України, 18.8.2017, – <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456>
- Верховна Рада України, Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про тепlopостачання" щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії, 30.3.2016 – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58568
- Верховна Рада України, Проект Закону про внесення зміни до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо покращення інвестиційних можливостей у сфері виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, 13.2.2017 – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61140
- Верховна Рада України, Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, 27.6.2014 – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012?test=4/UMfPEGznhh3Iw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6
- Верховна Рада України, План дій "Україна - Європейський Союз" Європейська політика сусідства, 12.2.2005 – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_693
- Верховна Рада України, Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію, 20.11.2009 – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_990?test=dCCMfOm7xBWM3IwEZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6
- Верховна Рада України, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 30.11.2015 – http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhh3Iw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6
- Верховна Рада України, ЗАКОН УКРАЇНИ Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 16.9.2014 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>
- Верховна Рада України, Кабінет міністрів України Розпорядження н.847, 17.9.2014 – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>
- Верховна Рада України, Закон України Про оцінку впливу на довкілля, 23.5.2017 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19?test=4/UMfPEGznhh3Iw.ZimNMpo9HI4g.s80msh8Ie6>

Урядовий портал, Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок, 8.11.2017 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250417589>

Урядовий портал, Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, 31.5.2017 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250269536>

Верховна Рада України, Міністерство внутрішніх справ України Наказ н. 154, 28.02.2018 – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0351-18>

Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію та природний газ, Кабінет міністрів України, 2008
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1082-2008-%D0%BF>

Постанова Про Програму поетапного оснащення наявного житлового фонду засобами обліку та регулювання споживання води і теплової енергії на 1996 - 2007 роки, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, 1995
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/947-95-%D0%BF>

Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію та природний газ, Кабінет міністрів України, 2008 –
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1082-2008-%D0%BF>

Кабінет міністрів України, Постанова н. 59, 4.2.1995 –
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP950089.html

Кабінет Міністрів України, Постанова н. 1075, 30.12.1993 –
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1075-93->

[%D0%BF?test=4/UMfPEGznhhF5A.ZiJ4cVMYHI4dYs80msh8Ie6](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1075-93-%D0%BF?test=4/UMfPEGznhhF5A.ZiJ4cVMYHI4dYs80msh8Ie6)

УНІАН, Янукович підписав закон про приєднання України до Договору про Енергетичне Співтовариство, 31.12.2010 –
<https://economics.unian.ua/energetics/444323-yanukovich-pidpisav-zakon-pro-priednannya-ukrajini-do-dogovoru-pro-energetichne-spivtovaristvo.html>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 1 (січень-березень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter1_2014

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 2 (квітень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter2_2014

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 3 (травень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/3_2014

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 4 (червень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/4_2014 ad099544
27f23e

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 6 (липень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_july_final

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 6 (липень 2014 року)https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_july_final

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 7 (серпень 2014 року)
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter7>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 8 (вересень 2014 року)
https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_8

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 10
https://issuu.com/uaenergy/docs/enc_newsletter10

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск 11 <http://enref.org/wp-content/uploads/2015/02/Newsletter11.pdf>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 12
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter12>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 15
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter15>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 16
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter16>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 18
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter18>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 19
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter19>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 20
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter20>

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск 22 <http://enref.org/wp-content/uploads/2015/08/Newsletter22.pdf>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 23
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter23>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 24
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter24>

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 26
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter26>

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 27
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter27>

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 28
<https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter28>

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 31
https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_31

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 32
https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_32

Енергетичні реформи, Моніторинг виконання зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства. Випуск 34
https://issuu.com/uaenergy/docs/newsletter_34

Енергетичні реформи, Моніторинг впровадження Україною зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства Випуск № 35 (травень 2016 року)
<http://enref.org/wp-content/uploads/2016/07/Newsletter35.pdf>

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за червень 2016 року
http://enref.org/wp-content/uploads/2016/07/Monthly-June-final_1.pdf

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за липень 2016 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_july_final

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за вересень 2016 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_september_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за жовтень 2016 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_october_2016_rs__1_

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за листопад 2016 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_november_2016_rs_358e47f2548d20

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за грудень 2016 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_december_2016_rs_6d7e134ec99207

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за лютий 2017 року
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_february_2017_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за березень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_march_2017_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за квітень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_april_2017_final1_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за травень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly-may-2017_final_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за червень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_june_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за серпень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_august_2017_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за вересень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_september_2017_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за жовтень 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_october_2017_rs1

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за листопад 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_november_2017_rs

Енергетичні реформи, Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за грудень 2017 року

https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_december_2017_final1_rs

Úřední věstník Evropské unie, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES, 15.7.2003 – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0055&from=CS>

Економічна правда 23.4.2014 –

<https://www.epravda.com.ua/news/2014/04/23/443984/>

Нафтогаз група, Нафтогаз провів зустрічі з представниками НАТО та Європейської комісії в Брюсселі, 10.4.2015 –

<http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/DFBAFDB53F6C84C3C2257E230058FB1B?OpenDocument&year=2015&month=10&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&Click=>

Еспресо ТВ 6.5.2014 –

https://espresso.tv/news/2014/05/06/usya_yevropa_bachytyme_skilky_hazu_v_nashykh_pidzemnykh_skhovyschakh

Михаил Бно-Айриан, Дьявол в деталях. Как будут делить "Нафтогаз", Экономическая правда 2.7.2016 –

<https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2016/07/2/597900/>

Interfax Ukraine 8.5.2018 – <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/503894.html>

UNIAN, Рада ухвалила закон про реформу управління ГТС, 14.8.2014
<https://economics.unian.ua/energetics/951213-rada-uhvalila-zakon-pro-reformu-upravlinnya-gts.html>

Voice of America, Яценюк подає у відставку – 24.5.2014
<https://ukrainian.voanews.com/a/yatseniuk/1964409.html>

Zn.ua, Алла Єрмоєнко, Майбутній оператор ГТС: яким йому бути і чому?
10.2.2017 – https://dt.ua/energy_market/maybutniy-operator-gts-yakim-yomu-but-i-chomu-.html

Указ президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015?test=4/UMfPEGznhh0VS.Zi7xTn9PHI4/2s80msh8Ie6>

Кабінет міністрів України, розпорядження н. 213 4.3.2015 –
<https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248017504>

Interfax Ukraine, Закон про ринок природного газу - важливий крок інтеграції України та ЄС - голова "Нафтогазу", 10.4.2015 –
<https://ua.interfax.com.ua/news/general/260003.html>

BBC Ukraine, Закон про ринок газу: що він змінить і коли?, 10.4.2015 –
https://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/04/150410_gas_market_law_az

Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Проект постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про покладання спеціальних обов’язків на суб’єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу“
25.8.2015 –
http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245038231&cat_id=35082

Українська правда, Кабмін визначив "Нафтогаз" постачальником "останньої надії", 14.12.2015 – <https://www.pravda.com.ua/news/2015/12/14/7092515/>

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Проекти за 2015 рік –
<http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=13266&cpage=1>

Закон України Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, 22.9.2016 –
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1540-19?test=4/UMfPEGznhhk7n.ZizpgcKzHI48ks80msh8Ie6>

Перші паростки „Річний звіт 2016“, Нафтогаз, 2016 –
http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Anual_report_eng_170608.pdf

Перші паростки „Річний звіт 2016“, Нафтогаз, 2016 –
http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Anual_report_eng_170608.pdf

Алла Єрмоєнко, ZN.UA, Реформа ринку газу: перехвалили..., 17.11.2017 –
https://dt.ua/energy_market/reforma-rinku-gazu-perehvalili-260544_.html

Еспресо ТВ, Порошенко підписав закон про встановлення споживачам газових лічильників, 16.1.2018 –

https://espresso.tv/news/2018/01/16/poroshenko_pidpysav_zakon_pro_vstanovlennya_sp_ozhyvacham_gazovykh_lichylnykh

ZN.UA, НКРЕ зрівняла ціни на газ для промисловості і бюджетників, підвищивши їх з 1 квітня на 29 % і 64 %, 31.3.2014 – https://dt.ua/ECONOMICS/nkre-zrivnyala-cini-na-gaz-dlya-promislovosti-i-byudzhetikiv-pidvischivshi-yih-z-1-kvitnya-na-29-i-64-140725_.html

ZN.UA, Андрій Коболєв, Ціна газової незалежності, 21.8.2014 – https://dt.ua/energy_market/cina-gazovoyi-nezalezhnosti-_.html

Катерина Рещук, Еспресо ТВ, Наскільки зросли комунальні тарифи за 2 роки, 11.5.2016 – https://espresso.tv/article/2016/05/11/yak_zminyuvalysya_taryfy

Урядовий портал, Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2015 р. № 758, 1.10.2015 – <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249005214>

Алла Єрмоєнко, ZN.UA, Рынок газа Украины: "Нормальные герои всегда идут в обход"! 2.7.2016 – https://zn.ua/energy_market/rynok-gaza-ukrainy-normalnye-geroi-vsegda-idut-v-obhod-_.html

BBC, Протести в Києві: кілька тисяч людей і затори, 15.11.2016 – https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/11/161115_protest_upd_dk

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, ЛІСТ № 1563/17/47-14, 14.03.2014 – <http://www3.nerc.gov.ua/?id=10314>

Кабінет міністрів України, Розпорядження н.667, Про затвердження переліку об'єктів права державної власності, що підлягають приватизації у 2014 році, 17.7.2014 – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/667-2014-%D1%80?test=4/UMfPEGznhhk7n.ZizpgcKzHI48ks80msh8Ie6>

Данило Нестеров, Економічна правда, Стартовий енергетичний пакет. Хто продаватиме газ, 28.7.2015 – <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/07/28/552164/>

Úřední věstník Evropské unie, Nařízení Evropského parlamentu a Rady(ES) č. 715/2009, 14.8.2009 – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0715&from=EN>

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, Звіт про повторне відстеження результативності регуляторного акта, 15.7.2014 – <http://www3.nerc.gov.ua/?id=11452>

Капітал, Неметская RWE намерена увеличить реверс газа в Украину, 14.8.2014 – <https://www.capital.ua/ru/news/26998-nemetskaya-rwe-namerena-velichit-revers-gaza-v-ukrainu>

SME.SK, Plynovodom Vojany-Užhorod sa prepraví viac plynu ako sa čakalo, 4.11.2014 – <https://ekonomika.sme.sk/c/7476306/plynovodom-vojany-uzhorod-sa-prepravi-viac-plynu-ako-sa-cakalo.html>

Моніторинговий звіт про просування України у виконанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у сферах енергетики та довкілля за лютий 2017 року https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_february_2017_rs

Укртрансгаз, Укртрансгаз відкриває митний склад для іноземних та українських трейдерів, 13.6.2017 – <http://utg.ua/utg/media/news/2017/06/ukrtransgaz-vidkrivae-sklad-dla-treideriv.html>

УКРІНФОРМ, Європейські трейдери почали заповнювати «митний склад» Укртрансгазу, 19.9.2017 – <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2307944-evropejski-trejderi-pocali-zapovnuvati-mitnij-sklad-ukrtransgazu.html>

УНІАН, Суд зупинив дію постанови НКРЕКП про тарифи на вхід і вихід з ГТС, 4.5.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1907036-sud-zupiniv-diyu-postanovi-nkrekp-pro-tarifi-na-vhid-i-vihid-z-gts.html>

Юрій Котнюк, Юридичний Вісник України, НАФТОГАЗ ПРОТИ НКРЕКП, АБО ЧОМУ НЕПОТРІБНО ШТРАФУВАТИ КРАДІЇВ ГАЗУ?, 15.3.2017 – <http://yvu.com.ua/naftogaz-proty-nkrekp-abo-chomu-nepotribno-shtrafuvaty-kradiyiv-gazu/>

Ася Красоха, УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ НОВИНИ, Україна та Польща розпочали оцінку доцільності побудови газового інтерконектора, 6.4.2018 – <http://www.unn.com.ua/uk/news/1724027-ukrayina-ta-polscha-rozpochali-otsinku-dotsilnosti-pobudovi-interkonektora>

УНІАН, Україна і Польща планують протягом 5 років створити європейський газовий хаб, 7.6.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1962331-ukrajina-i-polscha-planuyut-protyagom-5-rokiv-stvoriti-evropeyskiy-gazoviy-hab.html>

Гі.НОВИНИ, Україна планує транспортувати газ з Румунії, 3.7.2017 – <https://news.finance.ua/ua/news/-/405505/ukrayina-planuye-transportuvaty-gaz-z-rumuniyi>

Укртрансгаз, Україна та Молдова розпочинають консультації з учасниками ринку щодо угоди про взаємодію ГТС, 31.1.2017 – <http://utg.ua/utg/media/news/2017/01/ukraine-moldova-consult-2017.html>

ЦЕНЗОР.НЕТ, Україна зацікавлена в створенні "газового коридору" з Угорщиною і Хорватією, - Гройсман, 13.6.2017 – https://ua.censor.net.ua/news/443848/ukrayina_zatsikavlena_v_stvorenni_gazovogo_koridoru_z_ugorschynoyu_i_horvatiyeyu_groyisman

Корреспондент.net, Нафтогаз подав позов до Стокгольмського арбітражу щодо ціни на газ від Газпрому, 16.6.2014 – <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3378790-naftogaz-podav-pozov-do-stokholmskoho-arbitrazhu-schodo-tsiny-na-gaz-vid-gazpromu>

Корреспондент.net, Газпром подав на Нафтогаз до Стокгольмського арбітражу позов про стягнення боргу, 16.6.2014 – <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3378745-hazprom-podav-na-naftogaz-do-stokholmskoho-arbitrazhu-pozov-pro-stiahnennia-borhu>

ZN.UA, Чи потрібна конкуренція на ринку теплогенерації, 3.10.2014 – https://dt.ua/energy_market/chi-potribna-konkurenciya-na-rinku-teplogeneraciyi-abo-yak-obigrati-ukrayinciv-zekonomiti-byudzhetni-koshti-ta-zmenshiti-zalezhnist-ukrayini-vid-prirodnogo-gazu-.html

Energy Community, Secretariat launches gas market integration report ahead of CESEC High Level Group Meeting, 27.9.2017 – <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2017/09/28.html>

Financial Times, Ukraine's Naftogaz claims victory over Gazprom in first of two \$80bn arbitration rulings, 22.12.2017 – <https://www.ft.com/content/74c5c520-1c5b-3c3c-8a03-97ce5425ecbe>

Investiční web, Naftogaz tvrdí, že vyhrál spor s Gazpromem kvůli tranzitu, 28.2.2018 – <https://www.investicniweb.cz/news-naftogaz-tvr-di-ze-vyhral-spor-s-gazpromem-kvuli-tranzitu/>

Naftogaz Group, Win for Naftogaz in the Final Award in the Gas Sales Arbitration with Gazprom, 22.12.2017–

<http://www.naftogaz.com/www/3/nakweben.nsf/0/420535239D6BB85CC22581FE004A9314?OpenDocument&year=2017&month=12&nt=News&>

Енергетика України, Транзит газу через Україну в 2017 г. збільшився на 13.7 %, 3.1.2018 – <http://uaenergy.com.ua/post/30378/tranzit-gaza-cherez-ukrainu-v-2017-g-uvlichilsya-na/>

Сегодня, "Северный поток-2" подрывает Евросоюз – Шефчович, 22.4.2016 – <https://www.segodnya.ua/economics/enews/severnyu-potok-2-podryvaet-evrosoyuz-shefchovich-710399.html>

УНІАН, "Нафтогаз" подав позов у Європейський суд на рішення ЄК про розширений доступ "Газпрому" до газопроводу OPAL, 29.3.2017 – <https://economics.unian.ua/energetics/1847599-naftogaz-podav-pozov-u-evropeyskiy-sud-na-rishennya-ek-pro-rozshireniy-dostup-gazpromu-do-gazoprovodu-opal.html>

Українська правда, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Неофіційна біографія, 4.2.2005 – <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2005/02/4/4385395/>

Sekundárni zdroje

Алимов О.М., А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук, Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення, Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005 – goo.gl/YsXMux

Амосов А., Макроэкономическая политика в лабиринте ловушек, Промышленные ведомости, 2001/12 № 24-25 (35-36) – http://www.promved.ru/dec_2001_03.shtml

Анастасія Пасютина, FІ-НОВИНИ, Підвищення тарифів як шокова терапія для населення: чому газ подорожчав в рази і чи подешевшає він 12.10.2015 – <https://news.finance.ua/ua/news/-/360662/pidvyshhennya-taryfiv-yak-shokova-terapiya-dlya-naselennya-chomu-gaz-podorozhchav-v-razy-i-chy-podeshevshaye-vin>

Антоненко Антон, Роман Ніцович, Олена Павленко та Крістіан Такац, Реформа енергетичного сектору України: важливі незавершені завдання, Carnegie Europe, 5.2.2018 –

https://carnegieendowment.org/files/Ukraine_Energy_reform_UKR_Final.pdf

Aslund Anders, How Ukraine became a market economy and democracy, Peterson Institute for International Economics, 2009 <http://www.ukrainereforms.info/?p=386>

Центренерго, Енергетики обговорили проблеми діагностики обладнання ТЕС і продовження термінів його експлуатації, 2013 http://www.centrenergo.com/newsroom/news/item_114/

D'Anieri et al., Politics and Society in Ukraine, Routledge New York, 1999

Douglass C. North, John Joseph Wallis and Barry R. Weingast, Violence and the Rise of Open-Access Orders Journal of Democracy Volume 20, Number 1 January 2009
https://www.colorado.edu/ibs/es/alston/psci4028/fall_2010/North_Wallis_and_Weingas_t%5B1%5D.pdf

Douglass C. North, John Joseph Wallis, Barry R. Weingast Violence and Social Orders, Cambridge press, 2009 <https://favaretoufab.files.wordpress.com/2014/03/douglass-north-violence-and-social-orders.pdf>

Elizabeth Sendich, “Comparison of International Energy Intensities Across the G7 and Other Parts of Europe, Including Ukraine,” U.S. Energy Information Administration, 2014 – https://www.eia.gov/workingpapers/pdf/international_energy_Intensity.pdf

Енергетичні реформи, „Україна та Енергетичне Співтовариство: Час настав?“, 2014 <http://enref.org/wp-content/uploads/2014/09/Light-EC-Dixi-Analituch-ukr-2014.pdf>

Енергетичні реформи, „Україна та Угода про Асоціацію: як запобігти бурі?“, 2016 – http://enref.org/wp-content/uploads/2017/05/Report_2016_Web-1.pdf

Енергетичні реформи, „Україна та Енергетичне Співтовариство: дорогою реформ“, 2017 – http://enref.org/wp-content/uploads/2015/11/Light_Dixi_Main_Report_ukr_2015.pdf

Енергетичні реформи, „Україна та угода про асоціацію: стоїмо у заторі?“, 2018 – http://enref.org/wp-content/uploads/2018/04/web_last_16_04_Ukraine_association_dixi_2018_ua-2.pdf

Energy strategy of Ukraine through 2035, White book of Ukrainian Energy Policy „Security and Competitiveness“, Kyiv, 2014 s. 1-2
http://www.enercee.net/fileadmin/enercee/images-2016/Ukraine/Energy_strategy_2035_eng.pdf

Friedrich Ebert Stiftung, Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/InfrASTRUKTURA.pdf>

In-Depth Review of the Energy Efficiency Policy of Ukraine, Energy Chapter Secretariat, 2013 pp. 10-13 http://saee.gov.ua/documents/Ukraine_EE_2013_ENG.pdf

Ірина Коссе, Реформа ринку електроенергії в Україні, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій 2012
http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf

Мошенець О. В. , Інституційні пастки як умова виникнення рентоорієнтованої економічної поведінки в Україні, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013

Независимая газета - НГ Содружество ; 25.04.2001 ; 04 (37) ;

Українська правда, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Неофіційна біографія, 4.2.2005 – <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2005/02/4/4385395/>

Pirani Simon, Ukraine's gas sector, Oxford Institute for Energy Studies, 2007
<https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2010/11/NG21-UkrainesGasSector-SimonPirani-2007.pdf>

Пищуліна О. М, Трансформаційні процеси в Україні та світі, Національний інститут стратегічних досліджень, 2012

http://www.niss.gov.ua/public/file/str_prioritetu/sp_2_2012.pdf s.85-92

Розенбергер Крістіне, Політика України в галузі енергетики, Konrad Adenauer Stiftung, 2012 – http://www.kas.de/wf/doc/kas_33444-1522-13-30.pdf?130206105058

Smith Alan, Russia and the World Economy: Problems of Integration, London and New York, Routledge, 1993

Соколовський Б.І., Основні проблеми розвитку українського газового ринку на сучасному етапі, 2009, Економічний часопис 11-12/2009 –

<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45377/06-Sokolovskiy.pdf?sequence=1>

Саприкін Володимир, Чи буде проведено реформи в енергетичному секторі України?, Центр Разумкова, 2010 –

http://old.razumkov.org.ua/upload/saprykin_energy_reform_04-2010.pdf

Суходоля О.М., Вплив енергетичної політики на енергетичну безпеку, Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки, (3-4)/2014 [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nivanb_2014_3-4_10.pdf)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nivanb_2014_3-4_10.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nivanb_2014_3-4_10.pdf)

Вовк Сергей, Кому принадлежит Украина. "Облгазы, Четверта влада, 21.10.2003 – "<http://4vlada.net/politika-i-biznes/komu-prinadlezhit-ukraina-oblgazy>

Vondráček Milan – Tomáš Skuček, Náklady unbundlingu v energetice: konkurenční prostředí ve prospěch zákazníka, nebo příliš drahý experiment?, VŠE 2008 – <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=eam&pdf=102.pdf>

Vytautas Sirijos Gira, Modernisation of Ukraine's natural gas transportation system: Ukraine as an energy hostage syndrome, Eastern Pulse 2010 No. 5 (33), Eastern Europe Studies Centre –

[http://www.eesc.lt/uploads/news/id359/Eastern%20Pulse%205%20\(33\).pdf](http://www.eesc.lt/uploads/news/id359/Eastern%20Pulse%205%20(33).pdf)